Ազգ
Azg
armenian daily
13 ՕԳՈՍՏՈՍ 1998 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ #148 (1651)

«BP-Ամոկո»-ն կդառնա աշխարհի երրորդ խոշորագույն նավթային ընկերությունը

ԵՐԵՎԱՆ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ. BBC: Բրիտանական «Բրիթիշ փեթրոլեումը» (BP) և ամերիկյան «Ամոկո կորպորեյշընը» օգոստոսի 11-ին հայտարարել են իրենց միավորման մասին: «BP-Ամոկո» անվամբ նոր նավթային ընկերությունը 110 մլրդ դոլար շուկայական արժեքով ու 100 հազար աշխատողներով ամերիկյան «Շել» և «Էքսոն» ընկերություններից հետո կդառնա աշխարհի երրորդ խոշորագույն նավթային ընկերությունը, որի կենտրոնատեղին կդառնա Լոնդոնը: Անգլերեն լեզվով Վաշինգտոնում լույս տեսնող «Կասպիական խաչմերուկներ» վերլուծական հանդեսի խմբագիր Սոլլազադեն ասել է, թե «BP-Ամոկոն» էլ ավելի կամրապնդի իր դիրքերը Ադրբեջանում, Ղազախստանում, Թուրքմենստանում և առավել ագրեսիվ կերպով կիրականացնի իր ծրագրերը Կասպյան ու աշխարհի նավթով հարուստ այլ շրջաններում:

ՏՐԱՍԵԿԱ

Բաքու կմեկնի Արմեն Դարբինյանը

Ինչպես հայտնի է, անցած շաբաթ Ադրբեջանի ղեկավար Հեյդար Ալիևը ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանին հրավիրել էր մասնակցելու սեպտեմբերի 7-8-ը Բաքվում կայանալիք միջազգային համաժողովին, որը կազմակերպվում է Եվրոպական միության հովանավորությամբ և նվիրված է Եվրոպա-Կովկաս-Ասիա ՏՐԱՍԵԿԱ տրանսպորտային միջանցքի ստեղծմանն առնչվող խնդիրների քննարկմանը:

Նման հրավերը մտահոգության և տարբեր կարծիքների առիթ է տվել ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ Ադրբեջանում: Մասնավորապես հայտնի են հարևան հանրապետության տարբեր քաղաքական ուժերի մոտեցումները, որոնք խիստ քննադատության են արժանացնում երկրի նախագահի նման գործելակերպը, պահանջելով նաև, հնարավորության դեպքում, չկորցնել առիթը և ձերբակալել «հետախուզության մեջ գտնվող, ղարաբաղյան պատերազմ հրահրողներից Ռոբերտ Քոչարյանին»: Միևնույն ժամանակ, Հեյդար Ալիևի մերձակա շրջապատը այն համոզմունքն է արտահայտում, որ Ադրբեջանի նախագահը արել է շատ խելացի և մտածված քայլ հրավիրելով Ռոբերտ Քոչարյանին: Նա մի կողմից ողջ աշխարհին ցուցադրել է իր բարի կամքը, իսկ մյուս կողմից անհարմար դրության մեջ դրել ՀՀ նախագահին: Իրենց կարծիքով, ՀՀ նախագահի համար ոչ գնալն է մի բան, ոչ չգնալը:

Հրավերը մեր հանրապետությունում նույնպես առիթ է տվել տարբեր կարծիքների: Աներկբա կերպով ընդունվել է համաժողովին մասնակցելու նպատակահարմարությունն ու անհրաժեշտությունը, սակայն ի՞նչ մակարդակով, հարցը մինչև այս պահը բաց է եղել: Մասնավորապես, ՀՀ նախագահի խորհրդական Վահան Հովհաննիսյանը այն կարծիքին է, որ այցը վտանգավոր է Ռոբերտ Քոչարյանի համար և անհրաժեշտ է ընտրել մեկ ուրիշին:

Ամենայն հավանականությամբ, այդ մեկ ուրիշը կլինի ՀՀ վարչապետը: Երեկ օգոստոսի 12-ին, Բյուրեղավան կատարած իր աշխատանքային այցի ժամանակ ՀՀ նախագահը այսպես մեկնաբանեց հարցի էությունը. «Ընդունված է որոշում, թե ով է մեկնելու Բաքու: Ես չեմ մեկնի: Հավանաբար համաժողովին կմասնակցի ՀՀ վարչապետ Արմեն Դարբինյանը»:

Պարոն Քոչարյանի վկայությամբ նման ընտրությունը պայմանավորված չէ իր անձի անվտանգության հարցով. «Մենք չենք քննարկել իմ անվտանգության խնդիրները: Որևէ մեկը որևէ մեկից երաշխիքներ չէր պահանջել: Սա ուղղակի ավելի շատ մամուլում հնչեղություն ստացած թեմա է (խոսքը այն մասին է, թե Հեյդար Ալիևը երաշխավորել է Ռոբերտ Քոչարյանի անվտանգությունը - Ա.Ղ.): Խնդիրը և իմ գնալ-չգնալը ես չեմ կապում անվտանգության հարցերի հետ»:

Հուսանք, որ շուտով մենք կտեղեկանանք Բաքու մեկնող պետական պատվիրակության լրիվ կազմի մասին և լավ կլինի, որ Ադրբեջան այցելեն նաև հայաստանցի լրագրողներ: Հիշեցնենք, որ երկու երկրների անկախացումից հետո ոչ մի բարձրաստիճան պաշտոնյա հայ թե ադրբեջանցի, չի այցելել հարևան երկիր:

ԱՐԻՍ ՂԱԶԻՆՅԱՆ

Նախագահը չի կարող արգելել 100 մլն դրամի հատկացումը ԱԺ-ում ներկայացված կուսակցություններին

ԵՐԵՎԱՆ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ազգային ժողովի ընտրություններում ձայների 5 տոկոսանոց սահմանագիծը հաղթահարած կուսակցություններին հատկացվելիք 100 մլն դրամը ֆիքսված է 1998 թ. պետբյուջեում, և կառավարությունը համապատասխան որոշում չկայացնելու իրավունք չունի: Օգոստոսի 12-ին լրագրողների հետ զրույցում այս մասին հայտարարեց ՀՀ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը, շեշտելով, որ տվյալ դեպքում ինքը նույնպես վետո կիրառելու իրավունք չունի:

Ինչպես հայտնի է, խորհրդարանում ներկայացված կուսակցություններին հիշյալ գումարը տրամադրելու՝ կառավարության որոշման նկատմամբ վետո կիրառելու կոչով որոշ կուսակցություններ դիմել են ՀՀ նախագահին:

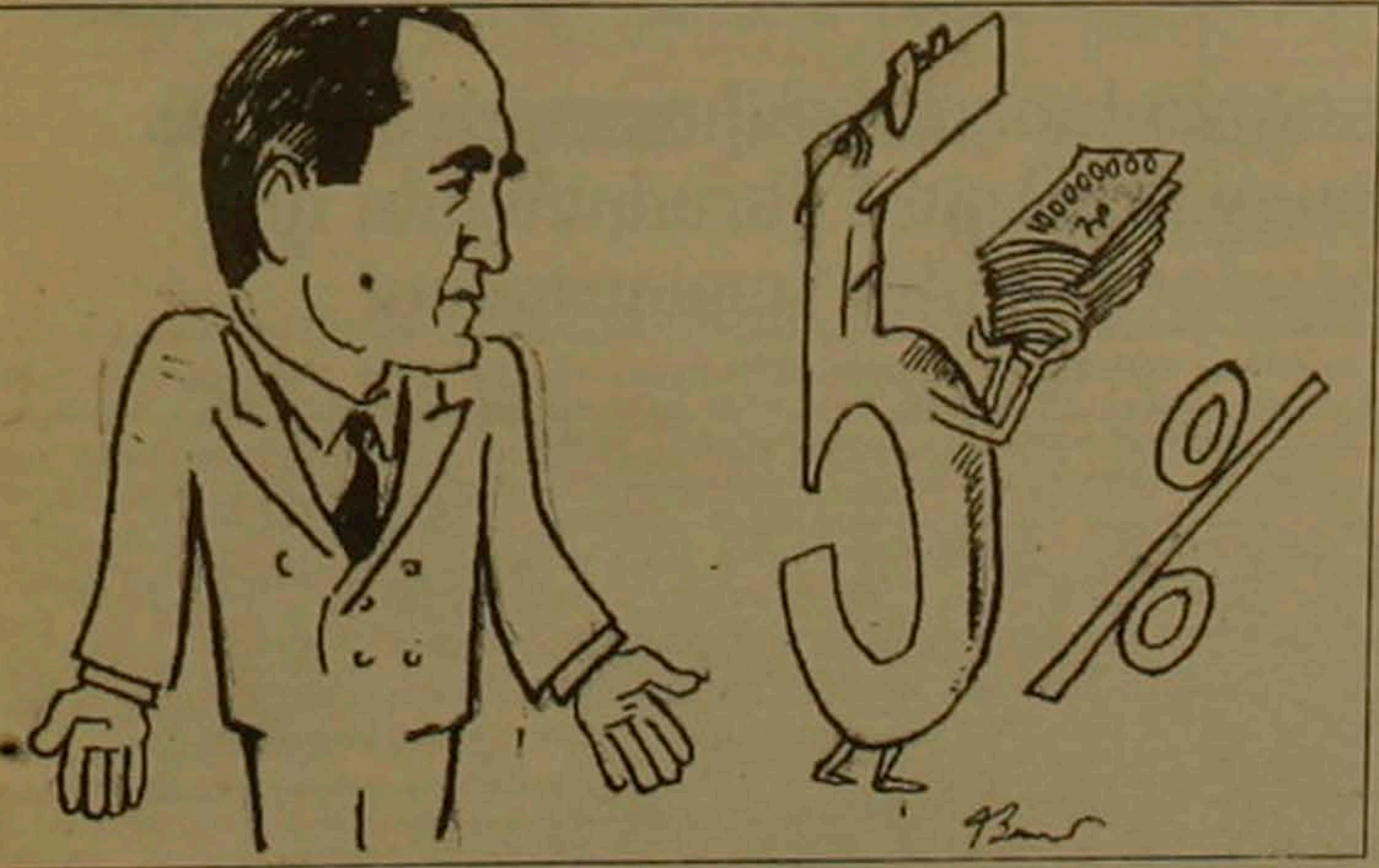

ՀՀ նախագահի խոսքերով, հարցի լուծման միակ տարբերակն այն է, որ Ազգային ժողովն ինքը փոխի իր որոշումը: Ռոբերտ Քոչարյանը խոստացավ, որ այդ դեպքում ինքն անպայման կստորագրի խորհրդարանի ընդունած օրենքը:

Ժիրիկ Խառատյանը՝ գլխավոր դատախազի պաշտոնակատար, Զիվան Թաքիքյանը՝ ՀՀ առաքելության ղեկավար ԵԱՀԿ-ում

Նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանն օգոստոսի 12-ին հրամանագիր է ստորագրել, համաձայն որի Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր դատախազի պարտականությունները ժամանակավորապես դրվել են ՀՀ գլխավոր դատախազի տեղակալ, դատախազության իրավապահ մարմիններում նախաքննության և հետաքննության նկատմամբ հսկողություն իրականացնող վարչության պետ Ժիրիկ Խառատյանի վրա:

Նախագահի նույն օրվա մեկ այլ հրամանագրով Զիվան Թաքիքյանը նշանակվել է Եվրոպայի անվտանգության և համագործակցության կազմակերպությունում Հայաստանի Հանրապետության առաքելության ղեկավար: Այս հաղորդագրության հետ ՀՀ նախագահի մամլո գրասենյակը տրամադրել է նաև Զիվան Թաքիքյանի կենսագրությունը՝ էջ 2:

ՏԱՐԵՐՔ

Չինաստանում վիթխարի կորուստներ ջրհեղեղներից

ՊԵԿԻՆ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Չինաստանի հարավարևմտյան նահանգում Սիչուանում 314 մարդ է զոհվել և 1325-ն էլ վիրավորվել այս տարվա մայիսից ի վեր անցած ժամանակամիջոցում տեղի ունեցած ջրհեղեղների պատճառով: Տուժել են 158 գավառ 19,4 միլիոն բնակչությամբ, այսօր հաղորդել է Սինհուա գործակալությունը: Այդ ամենաբնակեցված չինական նահանգին տարերքի պատճառած անմիջական տնտեսական վնասը գերազանցել է 5 միլիարդ ամերիկյան դոլարը:

Ըստ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի հաղորդման, չինական ամենաերկար գետի Յանցզիի այս տարվա հորդացումներն արդեն մարդկային մեծ զոհեր ու վնասներ են պատճառել Չինաստանին, որոնք գերազանցում են 200 միլիարդ յուանը (մոտ 24 միլիարդ ամերիկյան դոլար): Առաջին կիսամյակում տնտեսական աճը դանդաղել է 0,5 տոկոսով: Ընդհանուր հաշվով տարերային աղետից այս կամ այն չափով տուժել են ՉԺՀ-ի 240 միլիոն բնակիչներ:

Կիպրոս. Տարեցները չեն դիմանում շոգին

ՆԻԿՈՍԻԱ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: 56 կիպրացի՝ հիմնականում 70-ից բարձր տարիքի, արևահարության զոհ են դարձել վերջին երեք օրվա ընթացքում Կիպրոսում աննախադեպ շոգի հետևանքով: Ըստ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի, այս մասին հայտարարել է հանրապետության առողջապահության նախարար Խրիստոս Սոլոմիսը: Օդի օրվա միջին ջերմաստիճանը նորման գերազանցում է հինգ-վեց աստիճանով և պահպանվում ռեկորդային երկարատև շրջանի ընթացքում: Եթե բժիշկների խորհուրդներին հետևող երիտասարդների համար ներկայիս շոգը վտանգավոր չէ, ապա տարբեր հիվանդություններով տառապող մեծահասակների համար մի շարք դեպքերում ճակատագրական եղավ, նշել է առողջապահության նախարարը:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

Թուրքական թերթը Հայոց ցեղասպանությունը որակում է «Թուրքիայի անելը»

Թուրքական ամենատարածուն թերթերից «Հյուրրիյեթի» Անկարայի թղթակիցը «Թուրքիայի անելը» խորագրով է բացատրում Հայոց ցեղասպանության փաստի միջազգային ճանաչման գործընթացը՝ այն ներկայացնելով իբրև Թուրքիայի դիմագրաված ամենակարևոր կնճիռներից մեկը: Թերթի օգոստոսի 4-ի համարում թղթակիցն անդրադառնում է Թուրքիայի արտգործնախարարության հովանու ներքո գործող Ռազմավարական ուսումնասիրությունների կենտրոնի (Թյուրք դըշիշլերի բաքանլըղը ստրատեժիկ արաշտըրմալար մերքեզի) վերջերս հրապարակած մի տեղեկագիրը, որի վերնագիրն է՝ «Հայերի պնդումները և պատմական իրականություններ» (Էրմենի իդդիալարը վե թարիհի գերչեքլեր): Ըստ թղթակցի, սա սկիզբն է «թուրքական հակաքարոզչական» նոր արշավի, որը ղեկավարվելու է արտգործնախարարության կողմից և որի նպատակն է հակազդել և հնարավոր չափով չեզոքացնել հայերի կողմից սփռվող տեղեկությունները և գործունեությունը: Թղթակցի համաձայն, գիրքը մեկ առ մեկ հերքում է հայկական «պնդումները», որոնք առնչվում են թուրքական զուլումներին, ջարդերին և ցեղասպանությանը:

Այսուհանդերձ, թուրք թղթակիցը զարմանալի հանդգնությամբ, եթե ոչ՝ ֆաջուրությամբ, խնդրո առարկա է դարձնում թուրքական այս նոր ձեռնարկը: Նա իր հոդվածի ենթավերնագիր է դարձրել՝ «Հայկական ցեղասպանությունը դեռևս չընդունող Թուրքիան զբաղված է իր հակափաստերը պատվիրված տեղեկագրերով փաստարկելով. Հրապարակված վերջին փաստերը Թուրքիայի ողբերգա-կատակերգական վիճակում գտնվելը ցույց տալուց այն կողմ չեն կարող գնալ»:

Թղթակիցը հատկապես անդրադառնում է 1985 թ. մայիսի 19-ին ամերիկյան կարևորագույն 2 թերթերի՝ «Նյու Յորք թայմսի» և «Վաշինգտոն փոստի» էջերում լույս տեսած՝ 69 այսպես կոչված «մասնագետ» ակադեմականների կողմից Մ. Նահանգների Կոնգրեսին ուղղված ուղերձին: Նրանց ստորագրած այդ դիմումը փորձում էր կասկածի ենթարկել Հայոց ցեղասպանության փաստը, 1915-16 թթ. իրադարձությունները նմանեցնել 1970-ական թթ. Լիբանանում ծայր առած քաղաքացիական պատերազմի դեպքերին և ամերիկյան կոնգրեսականներին կոչ էր անում մերժել Հայկական ցեղասպանության ճանաչմանը միտված բանաձևը:

Առանց բառերը ծամծմելու, «Հյուրրիյեթի» թղթակիցը հարցականի տակ է դնում այդ ակադեմիկականների բողոքի արժեքը և վկայակոչելով ամերիկյան մամուլի տեղեկությունները նշում, որ նրանցից ոմանք մեծ գումարներ էին ստացել այդ դիմումը ստորագրելու համար: Ըստ թուրք լրագրողի, ամերիկյան այդ «գիտնականների» (չակերտներն իրենն են) հայտարարությունը և պատրաստած տեղեկագրերը «պատվիրված» (իսմարլամա) էին:

«ԱԶԳ»

Թուրքական ոստիկանությունը տեղեկագիր է հրապարակում ԱՍԱԼԱ-ի մասին

ՍՏԱՄԲՈՒԼ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: «Զաման» թուրքական թերթը հաղորդում է, որ երկրի ոստիկանական լրատվական աղբյուրները պատրաստել են տեղեկագիր, որում նախազգուշացվում է, որ «հայկական ահաբեկչությունը կարող է վերակենդանանալ»: Տեղեկագրում մեկնաբանություններ են արված ԱՍԱԼԱ-ի (Հայաստանի ազատագրության հայ գաղտնի բանակ) «անցյալի արարքների ու նոր զարգացումների» վերաբերյալ: Նշվում է, որ ԱՍԱԼԱ-ն «պաշտպանում է մարքս-լենինյան գաղափարախոսությունը և հանդիսանում է Հնչակյան կուսակցության ռազմական ճակատը»:

Կազմակերպությունը, ըստ «Զամանի», մինչև օրս իրականացրել է 180 գործողություն: «ԱՍԱԼԱ-ի ղեկավար Հակոբ Հակոբյանը 1988 թ. ապրիլի 28-ին ներքին խժդժությունների հետևանքով սպանվել է և կազմակերպության ներկայիս ղեկավարը Լևոն Գազանճյանն է: ԱՍԱԼԱ-ի շրջանակներում գործում են 23 բջիջներ, որոնք ըստ տեղեկագրի, կրում են հետևյալ անունները. «Յանիկյանի անվան կոմանդոներ», «Օրլիի խումբ», «Հոկտեմբերի 3», «Հունիսի 9», «Շվեյցարիա-15», «Մայիսի 28», «Սև 24 Ապրիլի անվան կոմանդոներ», «21 Քոմանդոյական խումբ», «Արաբական հայրենիքի անվան մասնաճյուղ», «Նահատակ Պուլտոքյանի անվան կոմանդոներ», «Րաֆֆի Պալյան», «Մասունյան», «Գևորգ Չավուշի խումբ», «Անդրանիկ փաշա», «Արա Ալեքս Ենիգոմշույանի անվան կոմանդոներ», «Շահան Նաթալի», «Հակոբ Տարագճյան», «Եղիա Քեշիշյան», «Զավեն Աբդյան», «Հակոբ Խաժակյան», «Գառնիկ Վեհազաբյան», «Մինաս Սիմոնյան», «Պիեր Գյուղումյան»»:

Խմբագրության կողմից. Ինչպես և ենթադրելի էր, թուրքական թերթը սենսացիոն լուր հաղորդելու իր մարմաջի մեջ ստեղծել է անունների և թվականների մի մեծ խառնաշփոթ, սկսած ԱՍԱԼԱ-ի ղեկավարի անունից մինչև այդ կազմակերպության «Հնչակյան կուսակցության ռազմական ճակատը» լինելու ծիծաղելի պնդումը:

digitised by A.R.A.R.@

«ՀԱՅՄԱՐՄԱՐԳՐԱՆԻՏ»

ՀՀ նախագահը Բյուրեղավանում

Այնտեղ քարից փող են քաշում

Դեռ իր նախընտրական մրցարշավի ընթացքում եւ ՀՀ նախագահ դառնալուց հետո Ռոբերտ Քոչարյանը մեկ անգամ չէ, որ նշել է, թե երկրի ղեկավար լինելը իրեն չի մեկուսացնի հանրապետության տնտեսական կյանքից եւ շարունակելու է շրջագայել տարբեր մարզերով եւ քաղաքներով: Հավասարիմ իր խոստումներին, նա հաջորդաբար այցելում է հանրապետության շրջաններ կիսելով վարչապետության բեռը Արմեն Դարբինյանի հետ:

Երեկ, օգոստոսի 12-ին, Ռոբերտ Քոչարյանը Կոտայքի մարզում էր Բյուրեղավանի «Հայմարմարգրանիտ» գործարանում: Շուրջ 25 տարվա պատմություն ունեցող գործարանն այս տարի սեփականաշնորհվել է եւ դարձել սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություն: Այն արտադրում է մարմարի, գրանիտի, բազալտի, տուֆի, տրավերտինի սալիկներ, ձեռնարկությունն իր արտադրանքն արտահանում է Ռուսաստան, ԱՄՆ, Կանադա եւ այլ երկրներ: Հիմնական սպառողը, բնականաբար, ներքինն է: Գերազանցապես ներքին սպառողի պահանջներով են պայմանավորված արտադրանքի ծավալները: Այսօր գործարանն աշխատում է իր հզորության ընդամենը 30 տոկոսի չափով: 1997-ի ընթացքում տվել է 98 մլն դրամի արտադրանք (18 հազար քմ երեսպատման սալիկներ), 1998-ի առաջին կիսամյակի ցուցանիշը կազմում է 54 մլն դրամ (10 հազար քմ): Արտադրանքի համեմատական աճը հետեւանք չէ հզորությունների արդիականացման եւ աշխատանքի արդյունավետության, առավել եւս, որ եթե 1997-ին ձեռնարկությունում աշխատել է 155 մարդ, այսօր նրանց թիվը հասնում է մոտ 200-ի: Ինչպես նշեցին, արտադրանքի ծավալների նվազեցման կամ աճի գրավականը եղած պահանջարկի չափերն են:

Ձեռնարկությունն ունի քարի մշակման 6 արտադրամաս, կան նաեւ այլ արտադրամասեր մեխանիկական տրանսպորտի եւ այլն, որոնք սպասարկում են հիմնական աշխատանքները: Օրինակ, տրանսպորտային արտադրամասը «բերում է» քարե բեկորներ տեղ է հասցնում տուֆ, գրանիտ, մարմար եւ այլն:

Ձեռնարկությանը կից գործում է նաեւ «Արմ-Դիամոնդ» հայ-իտալական համատեղ արտադրությունը, որը մասնագիտացվում է դեկորատիվ արտադրությամբ: Ստեղծվել է շուրջ 8 տարի առաջ եւ իր ներքին կահավորմամբ եւ հզորությամբ չի տարբերվում մնացած արտադրամասերից:

Ինչ վերաբերում է մնացած արտադրամասերին, ապա դրանք զուտ խորհրդային տպավորություն թողնող խոշոր գործարանի քաղաքացիական տարրեր են, որոնք աչքի են ընկնում, մեղմ ասած, ոչ ժամանակակից հաստոցներով:

Ու թեեւ տեսքի առումով ձեռնարկությունը հերթական մի գործարան է, ապա արտադրանքի հարցում խոստանում է լինել ավելի լուրջ: Ըստ էության, սա հանրապետության միակ քիչ թե շատ խոշոր ընկերությունն է, որ արտադրում է երեսպատման տարբեր սալիկներ:

Գործարանի տնօրեն Լեւոն Սակայանը արտադրամաս առ արտադրամաս, հաստոց առ հաստոց Ռոբերտ Քոչարյանի ուղեկցողն էր: ՀՀ նախագահի հետ էին նաեւ երբեմնի նախարարներ Փիրումյանը, Նանագուլյանը եւ Շահազիզյանը: Ցավոք լրագրողները զրկվեցին հաջորդող խորհրդակցությանը մասնակցելու հնարավորությունից, որը խոստանում էր լինել հետաքրքիր եւ համեղ:

Ա. Դ.

ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ

Նոյեմբերյանում տարերքը մեծ վնաս է պատճառել

ՆՈՅԵՄԲԵՐՅԱՆ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Օգոստոսի 10-ի երեկոյան տեղացած ուժգին կարկուտը, սաստիկ քամին եւ սելավները նյութական մեծ վնաս են պատճառել Նոյեմբերյան քաղաքին, Կողբ, Այրում, Ձորական, Հաղթանակ, Արճիս, Պտղավան, Բագրատաշեն գյուղերին: Ըստ համայնքներից ստացված տվյալների, Նոյեմբերյանում ամբողջությամբ ոչնչացել է 11 հա ցորենի արտ, 6.5 հա լոլիկի, 9 հա վարունգի ցանքեր, 9 հա խաղողի այգի, Կողբում՝ 36 հա բանջարեղենի ցանքեր, Ձորականում՝ 42 հա եւ Հաղթականում՝ 5 հա ցորենի արտեր: Զգալի ցանքատարածքներ վնասվել են մասնակիորեն: Վնասների ճշտումը շարունակվում է: Կողբ գյուղում քամուց ջարդվել է տանիքների մոտ 3000 հատ ասբոշիֆեր, 2000 քառակուսի մետր ապակի, շատ տների ներքնահարկեր հեղեղված են, վնասվել են բազմաթիվ ավտոմեքենաներ:

Եվս մեկը՝ Կիեւյան կամրջից

ԵՐԵՎԱՆ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Օգոստոսի 12-ին, մոտավորապես ժամը 10.30-ի սահմաններում Կիեւյան կամրջից իրեն ցած է նետել 45–50 տարեկան մի կին: Ինչպես տեղեկացրին Շահումյանի ՆԳ բաժնից, կնոջ մոտ չի հայտնաբերվել անձը հաստատող որեւէ փաստաթուղթ:

Երկրաշարժ Վրաստանում

ԵՐԵՎԱՆ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ըստ սեյսմիկ պաշտպանության ազգային ծառայության հաղորդագրության, ս.թ. օգոստոսի 12-ին, տեղական ժամանակով ժամը 11.18-ին, Վրաստանի տարածքում տեղի է ունեցել երկրաշարժ: Էպիկենտրոնը գտնվում է Ախալքից 15 կմ հյուսիս-արեւելք: Ուժգնությունն էպիկենտրոնում կազմել է 4 բալ:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

Ջիվան Թաբիբյանը՝ ՀՀ առաքելության ղեկավար ԵԱՀԿ-ում

Ջիվան Թաբիբյանը ծնվել է 1937 թ. Լիբանանում:

Բարձրագույն կրթությունը ստացել է Բեյրութի ֆրանսիական եւ ամերիկյան համալսարաններում, այնուհետեւ շարունակել է Միացյալ Նահանգների Պրինստոնի համալսարանում, ապա՝ Սորբոնի համալսարանում: Ուսանել է քաղաքագիտություն եւ միջազգային հարաբերություններ: ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կենտրոնում նա զբաղվել է դիվանագիտական հետազոտություններով:

Ջիվան Թաբիբյանը երկար տարիներ դասախոսել է Միացյալ Նահանգների տարբեր համալսարաններում: Նա հասարակական քաղաքականության գծով խորհրդատվական աշխատանքներ է կատարել նաեւ Վենեսուելայում, Մեքսիկայում, Իրանում, Արաբական Միացյալ էմիրություններում, Քուվեյթում, Ճապոնիայում:

Հայաստանի անկախացումից ի վեր Ջիվան Թաբիբյանը իր գործունեությունը կապել է հայրենիքի հետ: Նրա ակտիվ մասնակցությամբ էներգետիկայի, առողջապահության բնագավառներում իրականացվել են մի շարք ծրագրեր:

Ջիվան Թաբիբյանի նախաձեռնությամբ 1996 թ.-ին 200 գործարարների մասնակցությամբ անցկացվել է կոնֆերանս, որի նպատակն էր ակտիվացնել օտարերկրյա ներդրումները Հայաստանի տնտեսության մեջ:

Ջիվան Թաբիբյանն աշխատակցել է նաեւ Հայկական միջազգային ամսագրին /AIM/: Նրա նախաձեռնությամբ անցկացվել են բազմաթիվ կոնֆերանսներ եւ կլոր սեղաններ նվիրված Հայաստանի արտաքին քաղաքականության հիմնախնդիրներին, ղարաբաղյան հիմնահարցի կարգավորմանը:

Ջիվան Թաբիբյանը տիրապետում է հայերեն, ֆրանսերեն, անգլերեն լեզուներին, ունի գործնական հմտություններ արաբերենում եւ թուրքերենում:

Մարդ կա մարդ է, մարդ էլ կա... չրթում է

Երիտասարդ ամուսինները, նստոտած քարերին, արեւածաղկի սերմ են «չրթում-թքում» եւ դեռ քիչ է՝ մեկ-մեկ էլ մեկ-մեկուկես տարեկան երեխայի բերանն են դնում: Շրջվում ես՝ արեւածաղկի սերմի կճեպներից գոյացած աղբակույտի մեջ նստած են երիտասարդ տղաներ ու աղջիկներ, եւ դեմքերը ծամածռելով շարունակում են «չրթել» եւ բարձրաձայն ինչ-որ հարցեր քննարկել: Առաջ ես անցնում... քայլում են երկու շատ հրապուրիչ, լավ հագնված աղջիկներ: Մեկը մյուսին.

– Ախչի բեր սեմուշկա առնենք...

Մյուսը թե.

– Դավայտե ախչի ...

Սա դեռ ոչինչ, բա որ տրանսպորտում չրթած կճեպները «պատահաբար» թքում են մեջքիդ...

Ակամա արտաբերում ես՝ էս ո՞ւր եմ ընկել...

Էս ո՞ւր հասանք, որ կողմ շրջվում ես արեւածաղիկ վաճառողներն են՝ շրջապատված իրենց մշտական հաճախորդներով: Ո՞վ չի սիրում արեւածաղկի սերմ, երեւի շատ քչերը, սակայն այդ հաճույքը վայելելու տեղ եւ ձեւ գոյություն ունի: Մի՞թե չենք նկատում, թե որքան է հիվանդություն դարձած այս սերմամոլությունը տգեղացնում ու փչացնում մեր առօրյան եւ մեզ: Ինչքա՞ն է գեղեցիկ, երբ հաճելի արտաքինով օրիորդը փողոցում արեւածաղկի սերմ է ուտում եւ կճեպն էլ թքում:

Դարձյալ կամա-ակամա միտքդ են գալիս համապատասխան անապատային կենդանիները, որոնք, ցավոք տրտի, շատ շատացել են Երեւանում...

ԱՆՈՒՇ ՍՈՂՈՄՈՆՅԱՆ

«Գամիբազին» հակածխախոտային ծամոնի հեղինակը փորձում է վերականգնել դրա արտադրությունը Հայաստանում

ԵՐԵՎԱՆ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: «Գամիբազին» հակածխախոտային ծամոնի հեղինակ հայ գիտնական Վահրամ Գաբզիմալյանը փորձում է վերականգնել դրա արտադրությունը հայկական ձեռնարկություններում: Հեղինակի կարծիքով, «Գամիբազինի» արտադրությունը, մի կողմից, հրաշալի է ծխելու դեմ պայքարի տեսանկյունից: Մյուս կողմից պատրաստուկի բարձր մրցունակությունը միջազգային շուկայում թույլ է տալիս հուսալ արտադրության բարձր առեւտրային հեռանկար օտարերկրյա ներդնողների հնարավոր ներգրավմամբ:

«Գամիբազին» ծամոնի արտադրությունը, որն ստեղծվել է 1983 թվականին Հայաստանի սննդի արդյունաբերության նախարարության «Արագիլ» ԳԱՄ-ի կողմից (խնդրի բժշկական կողմի հետազոտումն ու մշակումը կատարել է պրոֆեսոր Ա. Տալալյանը, Բելոռուսիա), իրականացվել է Գորիսի ծխախոտա-ֆերմենտացիոն գործարանի բազայի վրա: Սակայն 1993 թվականից «Գամիբազինի» արտադրությունը դադարեցվեց կապված նախկին ԽՍՀՄ եւ Հայաստանի սննդարդյունաբերության նախարարությունների վերակազմավորման հետ:

Ժամանակին այս պատրաստուկի նկատմամբ հետաքրքրություն են դրսեւորել մի շարք արտասահմանյան ֆիրմաներ: Ճապոնական բրոքերա-առեւտրական «Իսկրա ինդուստրի» ընկերությունը ցանկություն է հայտնել գնելու լիցենզիան, որը մերժվել է, խոպանական «Ագրոլիմեն» ֆիրման առաջարկել է ստեղծել համատեղ ձեռնարկություն Գորիսի ծխախոտա-ֆերմենտացիոն գործարանի հիմքի վրա, ինչին խանգարեց Հայաստանի նախկին ՍՍՆ վերակազմավորումը, Լեհաստանի, Չեխոսլովակիայի, Ռումինիայի, Բուլղարիայի, Կուբայի, Իսլանդիայի առողջապահության նախարարությունները նմուշներ են խնդրել կլինիկական փորձարկումներ կատարելու եւ պատրաստուկի գրանցման համար: Պատրաստուկով ակտիվորեն հետաքրքրվում են ռուսական խոշոր ֆիրմաներ:

Վ. Գաբզիմալյանի կարծիքով, մեծ հետաքրքրությունը պայմանավորված է նրանով, որ արտասահմանյան արտադրության հայտնի հականիկոտինային ծամոնները «բուժական» էֆեկտ չեն դրսեւորում, քանի որ այս կամ այն ձեւով պարունակում են նիկոտին: Ծխողը ձերբազատվում է այլ թունավոր նյութերի (մասնավորապես քաղցկեղածին) ազդեցությունից, բայց չի կարողանում ազատվել բուն ծխելու սովորությունից: Իսկ «Գամիբազինը» պարունակում է ակտիվ ներգործող նյութ (նյութի բաղադրությունը նոու-հաու է), որը դուրս է մղում նիկոտինը, բայց, ի տարբերություն վերջինի, սովորույթ չի առաջացնում:

Ներկայումս փորձեր են ձեռնարկված վերականգնելու «Գամիբազինի» արտադրությունը Հայաստանի Գիտությունների ազգային ակադեմիայի նուրբ օրգանական քիմիայի ինստիտուտի բազայի վրա: ՀՀ ԳԱԱ ՆՕՔԻ շահագրգռվածությունը, ըստ հեղինակի, ամենից բացի պայմանավորված է նաեւ նրանով, որ ծամոնի ձեւը կիրառելի է այլ դեղապատրաստուկների համար եւս, երբ անհրաժեշտ է կտրուկ բարձրացնել դրանց արդյունավետությունը եւ գործողության արագությունը:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակվում է [illegible]
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ /հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ /հեռ. 529221
Տնօրէնութիւն /հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայութիւն /581841
Apple Macintosh
համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN /phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԶԵԿՈՒՅՑ

170 երկրների շարքում Հայաստանն արդեն մի քանի տարի դոփում է 103-րդ տեղում

170 երկրների շարքում այսօր Հայաստանն իր բոլոր ցուցանիշներով, եւ առաջին հերթին մարդկային զարգացման, գտնվում է 103-րդ տեղում: Այս ցուցանիշով Հայաստանը «դոփում է» արդեն 1994 թ.-ից: Սա, իհարկե, այնքան էլ սարսափելի ցուցանիշ չէ, եթե նկատի ունենանք 103-ից հետո 104, 105... մինչեւ 170: Մինչդեռ 1980 թ.-ին Հայաստանը 47-րդ երկիրն էր, իսկ արդեն 1992-ին՝ 90-րդը: Հայաստանի համար ամենաճգնաժամային 93 թ.-ին, Հայաստանը երկրների սանդղակում կտրուկ ետ «շպրտվեց» մինչեւ 130-րդ տեղը: Այսօր Հայաստանի բնակչության մոտ 80 տոկոսը գտնվում է աղքատության շեմին: Ըստ զարգացման աստիճանի, աշխարհի երկրների երեք խմբերի շարքում Հայաստանի դիրքը միջանկյալ է՝ միջինից ցածր: Այս ցուցանիշներն արձանագրում է 1997 թ.-ի Հայաստանի մարդկային զարգացման զեկույցը, որը ներկայացվեց օգոստոսի 12-ին ՀՀ-ում ՄԱԿ-ի ներկայացուցչությունում՝ ՀՀ վարչապետի, կառավարության անդամների եւ ՀՀ-ում դեսպանների մասնակցությամբ:

Մոտ 10 տարի առաջ ՄԱԿ-ի կողմից ընդունվեց մարդկային զարգացում հասկացությունը, որի մակարդակը որոշվում է ոչ միայն երկրների տնտեսական ցուցանիշներով ու գնահատականներով, այլ նաեւ այն ցուցանիշով, թե ինչպես է իրեն զգում մարդը տվյալ երկրում: Մարդկային զարգացման հիմնական չափանիշներն են բնակչության կրթական մակարդակը, կյանքի միջին տեւողությունը եւ մեկ շնչին ընկնող համախառն ազգային արդյունքը: Դրանից բացի, աշխարհի մոտ 30 երկրների՝ Արեւելյան Եվրոպայի եւ ԱՊՀ-ի համար ամեն տարի գրվում են ազգային զեկույցներ, որոնք տնտեսական, սոցիալական եւ այլ ցուցանիշների, գիտական վերլուծությունների եւ վիճակագրական տվյալների հիման վրա թույլ են տալիս պատկերացում կազմել տվյալ երկրում կատարվող տեղաշարժերի մասին: Ամենամյա այս զեկույցների համար յուրաքանչյուր տարի ընտրվում է մեկ թեմա: 1997 թ.-ի մարդկային զարգացման զեկույցի թեման «Սոցիալական համագործակցությունն» էր: Հայաստանի համար դա երրորդ զեկույցն է, որի վրա աշխատել է Հայաստանի անկախ փորձագետների մի խումբ: Զեկույցն ունի վեց առանձին գլուխներ, որոնք ներկայացնում են հետեւյալ թեմաները. «Անցումային շրջանը եւ սոցիալական համագործակցությունը», «Պետության դերը վերափոխումների հերթական փուլում», «Շուկայական տնտեսությունը եւ սոցիալական գործոնների դինամիկան», «Սոցիալական համագործակցության եւ հավասարության հեռանկարները», «Պետական կառավարման օրինականացումը, պետության արդյունավետությունը» եւ «Հայկական սփյուռքի դերը սոցիալական համագործակցության ձեւավորման գործում»: Ըստ զեկույցի կոորդինատոր Գեւորգ Պողոսյանի, այս տարվա զեկույցում, ի տարբերություն նախորդի, կատարվել են նաեւ ուսումնասիրություններ արտագաղթի, արտագնա աշխատողների վերաբերյալ: Այսպես, հաշվարկված է, որ պաշտոնական տվյալներով մոտ 700 հազ. արտագաղթած հայաստանցիների արտագնա աշխատանքի եւ սփյուռքի օգնությունների շնորհիվ տարեկան Հայաստան է մուտք գործում մոտ 400

մլն դոլար, ինչը, եթե նկատի ունենանք երկրի պետբյուջեի ծավալները, հսկայական թիվ է, որն ինչ-որ չափով մեղմում է սոցիալական ծայրահեղ լարված վիճակը: Առաջին անգամ լուրջ վերլուծության են ենթարկվել Հայաստանի մարդկային ռեսուրսները ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ սփյուռքում, եւ առաջին անգամ մի ամբողջ գլուխ նվիրվել է սփյուռքին, ինչը, ըստ Գ. Պողոսյանի, շատ կարեւոր է, քանի որ սոցիալական եւ ազգային համաձայնության մասին խոսելիս պետք է նկատի ունենալ նաեւ հայկական սփյուռքը իր հնարավորություններով:

«Սոցիալական համախմբումից մինչեւ սոցիալական համերաշխություն»

Ըստ վարչապետ Արմեն Դարբինյանի, այս թեզին է ուղղված ՀՀ ներկայիս իշխանությունների այսօրվա քաղաքականությունը, քանի որ առանց սոցիալական համախմբվածության անհնար է ցանկացած բարեփոխում իրականացնել: «Պետական գաղափարախոսության դերը պետության հիմքերի ստեղծման եւ ամրապնդման գործում բոլոր քաղաքական եւ սոցիալական խմբերի համախմբվածությունը անհրաժեշտություն են, եւ մենք պատրաստ ենք համագործակցելու բոլոր քաղաքական, սոցիալական ուժերի հետ», - ասաց վարչապետը՝ շեշտելով սակայն, որ համագործակցության սկզբունքը պետության կառուցումը պետք է լինի: Այն բոլոր կուսակցությունները եւ քաղաքական ուժերը, որոնք պատրաստ են իշխանությանը ձեռք մեկնելու պետության կայացման, զարգացման եւ ամրապնդման գործում, «մեր թիմակիցներն են եւ մեզ հետ են»: Ա. Դարբինյանը հպարտությամբ արձանագրեց, որ նախորդ իշխանությունների օրոք գոյություն ունեցող սոցիալական բեւեռացումը, իշխանություն-ժողովուրդ երկխոսության բացակայությունն այսօր կամաց-կամաց վերանում են: Այդ առումով շատ կարեւոր է իշխանությունների նկատմամբ ժողովրդական հսկողության հաստատումը, որին մեծապես պետք է նպաստի մամուլը:

Վարչապետի խոսքերը հաստատեց նաեւ ՀՀ ԿԲ նախագահ Տիգրան Սարգսյանը, որը 1997 թ.-ին դեռեւս լինելով ՀՀ բանկերի ասոցիացիայի նախագահ, Ազգային զեկույցի անկախ փորձագետներից մեկն էր: Ըստ նրա, զեկույցը գրելիս փորձագետների թիմը անգամ չէր կարող ենթադրել, որ շատ քիչ ժամանակ անց Հայաստանում կկատարվեն այդքան կտրուկ փոփոխություններ եւ կստեղծվի սոցիալական համագործակցության մթնոլորտ: Հետաքրքիր է, թե ինչ «անակնկալներ» են սպասվում եկող տարի 1998-ի Մարդկային զեկույցի անկախ հեղինակներին, մանավանդ եթե նկատի ունենանք այս տարվա Մարդկային զարգացման զեկույցի թեմայի յուրահատկությունը, այն է՝ «Պետության դերը Հայաստանում»:

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՔՈՅԱՆ

«Սաբերտուր-Սեւան»-ը տուրիստական հյուրանոց է կառուցում

Այսօր Հայաստանում քիչ թիվ չեն կազմում ճամփորդական գրասենյակները, հետեւաբար եւ ճամփորդության սիրահարներն ու հնարավորություն ունեցողները: Ամեն օր զանգվածային լրատվամիջոցները ողողվում են տասնյակ ճամփորդական կազմակերպությունների առաջարկած ուղղությունները ներառյալ խաղաղօվկիանոսյան կղզիներ: Որոշեցինք այցելել «Սաբերտուր-Սեւան» տուրիստական գործակալության գրասենյակ: Ընտրությունը պատահական չէր: «Ազգ» թերթի անմիջական հարեւանությամբ Հանրապետության 40 հասցեով, արդեն մի քանի ամիս շարունակ կատարվում են շինարարական աշխատանքներ: Պարզեցինք, որ տվյալ տարածքը պատկանում է վերոհիշյալ կազմակերպությանը: Այս եւ այլ հարցեր լուսաբանելու համար այցելեցինք «Սաբերտուր-Սեւանի» գրասենյակ: «Սս» Հայաստանում առաջին ճամփորդական գրասենյակն է եւ գործում է 80-ականների վերջերից: Մայր գրասենյակը գտնվում է Ֆրանսիայում: 89 թ.-ից Հայաստանում կազմակերպում է թռիչքներ: Հարցերն ուղղում ենք «Սաբերտուր-Սեւանի» հայաստանյան գրասենյակի տնօրեն Ռուբեն Ավետիսյանին:

- Ինչո՞վ է պայմանավորված Հայաստանում «Սաբերտուր-Սեւան» միացյալ գործունեությունը:

- «Սաբերտուրը» եւ «Սեւանը» ֆրանսիական գործակալություններ են: Առաջինը գործում է Փարիզում, երկրորդը՝ Լիոնում: Լինելով անկախ կազմակերպություններ՝ նրանք շատ լավ բարեկամներ են եւ Ֆրանսիայում էլ համագործակցում են: Այդ հանգամանքը նկատի առնելով՝ մենք մտածեցինք, որ Հայաստանում ավելի նպատակահարմար է բացել միասնական գրասենյակ:

- **Ինչպիսի՞ն է Հայաստանում ձեր համագործակցությունը «Հայկական ավիաուղիների» հետ: Հայտնի է, որ ձեր կազմակերպությունն է Ֆրանսիայում աջակցում «Հայկական ավիաուղիներին»:**

- Համագործակցություն այստեղ էլ, անշուշտ, կա: Մենք Հայաստանում պաշտոնապես հանդես ենք գալիս 93 թ.-ից, որպես «Հայկական ավիաուղիների» գործակալներ, եւ վաճառում ենք նրանց տոմսերը:

- **Քանի՞ երկրների տոմսեր է վաճառում ձեր գրասենյակը:**

- Հիմնականում 13 եվրոպական եւ 6 ԱՊՀ երկրների: Սակայն մեր գրասենյակը վաճառում է գերազանցապես Ֆրանսիայի տոմսեր:

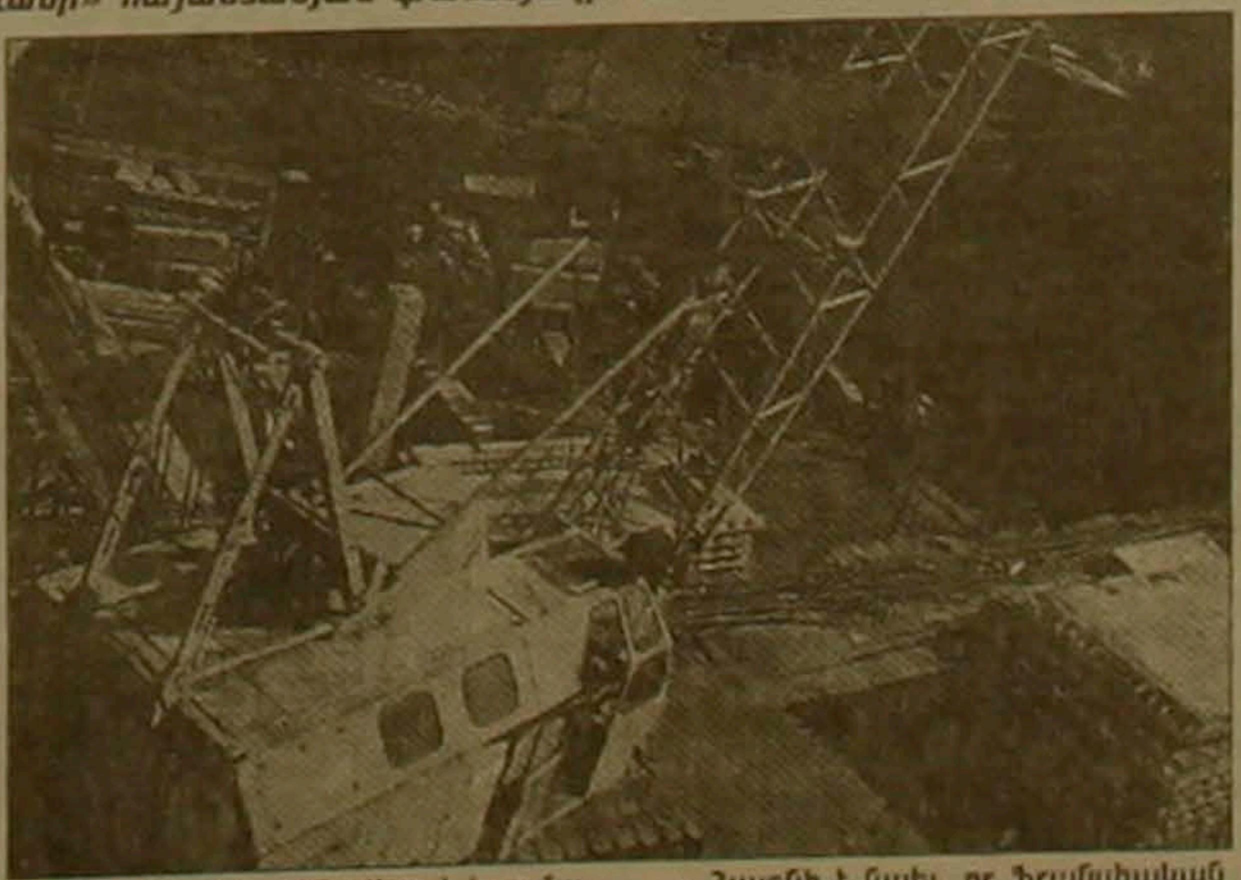

- **Տարեկան քանի՞ չվերթ է կազմակերպվում եւ քանի՞ ուղեւոր է փոխադրվում:**

- Դեպի Ֆրանսիա շաբաթը մեկ չվերթ է կատարվում եւ վաճառվում է 35-40 տոմս, համապատասխանաբար մոտ 28 չվերթ եւ 2000 ուղեւոր:

Ֆրանսիայից տարեկան նույնքան ուղեւոր է գալիս Հայաստան

- **Հայտնի է նաեւ, որ ֆրանսիական կողմում կիրառվում են որոշակի զեղչեր՝ մասնավորապես ուսանողության համար:**

- Այո, կան նաեւ այլ զեղչեր: Մեզ մոտ նման բան չկա: Կրկնում եմ, մենք «Հայկական ավիաուղիների» գործակալներ ենք, եւ գոյություն ունեն որոշակի գներ: Հայաստանյան գրասենյակի միջոցներն ավելի սուղ են:

- **Հեռու անցյալում չեն Ֆրանսիայում անցկացվող ֆուտբոլի աշխարհի խաղերը: Հայաստանից մեկնող ֆուտբոլասերները մե՞ծ թիվ էին կազմում:**

- Ոչ, չէի ասի, սակավաթիվ հարուստներ միայն մեկնեցին: Դե, եթե Հայաստանի հավաքականը խաղար, մեկնողները, բնականաբար, ավելի շատ կլինեին:

- **Հանրապետության 40 հասցեում շինարարական աշխատանքներ են տարվում:**

- Կառուցվում է հյուրանոց, որ լինելու է միաժամանակ «Սաբերտուր-Սեւանի» գրասենյակը: Աշխատանքներ են կատարվում շուրջ 700 քմ տարածքում: Լինելու է տուրիստական հյուրանոց: Կունենա հինգ հարկ: Մեր նպատակն է ավելի շատ զբոսաշրջիկներ ընդունել:

- **Այսօր արդեն կարո՞ղ եք ճշտել աստղերի թիվը:**

- Թե քանի աստղանի հյուրանոց կլինի, թող պատրաստ լինելուց հետո մասնագետները որոշեն: Ես միայն կավելացնեմ, որ մեր հյուրանոցի կարգախոսն է լինելու մաքրությունը, որքան մաքուր լինի հյուրանոցը, այնքան շատ այցելու կունենա

ԳԱՅԱՆԵ [illegible]

ՏԵՂԱՇԱՐԺ

Հայերը Վրաստանից տեղափոխվո՞ւմ են Ղարաբաղ

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մարտունու շրջանի Կարմիր Շուկա գյուղից ոչ հեռու տարածքում, գետի ափին վրաններ են փռվել, ու շինարարություն է սկսվել: Վրանների կողքին հողափորման աշխատանքներ են ընթանում, բնակելի տներից մեկի պատերն արդեն բարձրանում են:

«Ախալցխայից եկած հայեր են, - բացատրում է ուղեկիցս ազատամարտիկ Արշակ Ասրյանը: 350 ընտանիքի իրավունք է տրված վերաբնակվելու այս տարածքում: Առայժմ 15 մարդ է եկել, առանց ընտանիքի: Տները շինեն ընտանիքներն էլ կբերեն»:

- Իսկ ո՞վ է օգնում նրանց:

- Վրաստանը, ահագին գումար է հատկացրել, որ մեկնեն Վրաստանից:

ՎԱՆԻԿ ՍԱՆԹՐՅԱՆ
Կարմիր Շուկա-Երեւան

Բողոքի ցույց նախագահի նստավայրի մոտ

ԵՐԵՎԱՆ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Օգոստոսի 12-ին, ժամը 11-ին «Աշխատանք եւ բարեգործություն» կազմակերպության նախաձեռնությամբ 50-ից ավելի փախստականներ բողոքի ցույց էին կազմակերպել հանրապետության նախագահի նստավայրի մոտ: Ցույցի նպատակը իշխանությունների ուշադրությունը փախստականների հիմնախնդիրների վրա հրավիրելն է, այն է՝ կարգավիճակի տրամադրում, բնակարանի ու աշխատանքի ապահովում, սոցիալական խնդիրների լուծում: Բողոքողների կարծիքով, ՀՀ փախստականների եւ բնակչության տեղաշարժի վարչությունը ոչնչով չի աջակցում այդ հարցերի լուծմանը:

Բողոքի ցույցի մասնակիցները դիմում հղեցին ՀՀ նախագահին ու կառավարությանը, որտեղ մասնավորապես ասված է. «Պահանջում ենք լուծել բնակարանային, զինակոչիկների եւ բնակարան չունենալու պատճառով հանրապետությունից երրորդ պետություն մեկնել ցանկացողների խնդիրները»: Նրանց խոսքերով, լռության դեպքում կդիմեն դեսպանություններին ու միջազգային կազմակերպություններին, իսկ հանրահավաքներ կկազմակերպվեն յուրաքանչյուր չորեքշաբթի:

«Փախստականներն ունեն համապատասխան կարգավիճակ»

ԵՐԵՎԱՆ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ փախստականների եւ բնակչության տեղաշարժերի վարչությունից տեղեկացրին, որ 1988-93 թվականներին Ադրբեջանից Հայաստան բռնագաղթած 360000 քաղաքացու 1989 թ. կառավարության անուղղակի որոշմամբ տրվել է համապատասխան կարգավիճակ: Վարչության պետ Մեխակ Գաբրիելյանի խոսքերով, «Բացվել են քարտեր ու տրվել փախստականի կարգավիճակը հաստատող գրքույկներ»:

Ներկայումս նրանք օգտվում են զբաղվածության համապատասխան ծառայություններից, ավելին՝ հնարավորության դեպքում ապահովվում են աշխատատեղերով: Հաշմանդամ, բազմազավակ ու միայնակ փախստականներին հնարավորություն է ընձեռված կոմունալ ծառայությունների դիմաց վճարումներ կատարել 50 տոկոս զեղչով: Մնացած փախստականներին տրվում է դրամական փոխհատուցում 2000-3500 դրամի չափով: Պրն Գաբրիելյանը ավելացրեց նաեւ, որ ՀՀ կառավարությունը ՄԱԿ-ի գրասենյակի հետ համատեղ մշակում եւ իրականացնում է փախստականներին քաղաքացիություն ապահովելու ծրագիրը:

digitised by A.R.A.R.@

Հոլոքոստ

Հրեա եւ գերմանացի

Հոլոքոստից ավելի քան 50 տարի անց գերմանացիները սկսել են հետաքրքրվել հրեական մշակույթով եւ այդ հետաքրքրությունը նույնիսկ զարմանալի է: Գերմանացին գնում է Բեռլինի հրեական թաղամասում երաժշտություն ունկնդրելու: Նրան դուր է գալիս ուրախ եւ միաժամանակ տխուր հրեա երաժիշտը: Արդյոք նա երաժշտությո՞ւն է սիրում, թե՞ փորձում է քավել իր նախնիների մեղքը:

Այսօր Գերմանիայում հրեական թեմաներով ամենաշատ գրքերն են տպագրվում Իսրայելից եւ Մ. Նահանգներից հետո: Գերմանացիները հաճախում են հատուկ դասընթացների, այցելում են Իսրայել: «Հրեական ամեն ինչի նկատմամբ իսկական հետաքրքրություն կա», ասում է Բեռլինում վերջերս բացված հրեական հարցերով ամերիկյան կոմիտեի տնօրեն Յուջին Դյուբուան:

Հոլոքոստից հետո հրեական նոր սերնդի հետ լավ հարաբերություններ ունենալու խնդիրն օրվա պահանջ է

որ սիրում են, որպեսզի իրենց մեջ խեղդեն ատելությունը: Կարո՞ղ եք պատկերացնել գերմանացի երեխայի վիճակը, որը մի առավոտ, 1995 կամ 75, կամ 55 թ.-ին արթնացել ու պարզել է, որ իր հայրենի կառավարությունը, բնակչության մեծ մասի օգնությամբ ոչնչացրել է 6 մլն հրեաների: Այդ երեխայի ուղեղում բազում հարցեր կծագեն, որոնց պատասխանները, ամենայն հավանականությամբ, երբեք չի ստանա: «Ի՞նչ էին անում մայրս ու հայրս, տատիկս ու պապիկս: Տեղյա՞կ էին կատարվածից: Ինչո՞ւ ուրեմն չփորձեցին մի բան անել: Իրե՞նք էլ մասնակցեցին կամ բարեկամներից որեւէ մեկը: Ինչո՞ւ դա պատահեց հենց այստեղ: Կարո՞ղ է նման բան էլի տեղի ունենալ: Իսկ երբ ավելի մեծանա, կարո՞ղ է ինքն իրեն հարցնել՝ ի՞նչ է նշանակում լինել գերմանացի»:

Այսօրվա Գերմանիայի բնակչության մեծ մասը ծնվել է պատերազմից հետո, ուստի եւ չպետք է պատասխանատու լինի Հոլոքոստի համար:

են դասընթացներ, որտեղ բոլոր ցանկացողները կարող են ծանոթանալ հրեական մշակույթին: Եվ որքան էլ զարմանալի է, եբրայերենի դասընթացներին ավելի հաճախ այցելում են այլազգիները: 43-ամյա Ուլրիխ Թիգենն իր ներկայությունը բացատրում է հրեաների հետ լավ հարաբերություն հաստատելու ձգտումով, իսկ 60-ամյա հրշեջ Գյունտեր Հեննինգենը պարզապես ուզում է ավելի շատ իմանալ իր հրեա ընկերների մասին:

Եվ միայն տարեց գերմանացիները չեն, որ այսպես են մտածում: «Գերմանիայում հրեիզմի մասին իմանալու մեծ անհրաժեշտություն կա, Հոլոքոստի պատճառով», ասում է 15-ամյա Հայնրիխ Հինզը, որը, ինչպես եւ Բեռլինի հրեական բարձրագույն դպրոցի ուսանողների մեծ մասը, հրեա չէ: 9-րդ դասարանը ուսուցիչ Էնդրյու Սթեյնմենի ամենասիրելին է, քանի որ «այնտեղ ոչ մի հրեա չկա»: Չնայած դպրոցը բացվել է միայն 1993 թ.-ին եւ դեռ չի հասցրել լիովին դրսեւորվել, շատ գերմանական

Հոլոքոստը եւ հասարակ գերմանացիները» գիրքը փաստեր է բերում, որոնք ապացուցում են, որ շատ շարքային քաղաքացիներ հաճույք էին ստանում հրեաներին տանջելուց ու կոտորելուց, քանի որ ծնվել ու մեծացել էին այնպիսի հասարակայնության մեջ, որտեղ սովորական բան էր հակահրեիզմի թունավոր տարատեսակը: Երկու տարի առաջ գիրքը լույս տեսավ Գերմանիայում եւ զարմանալի դրական գնահատականների արժանացավ եւ ծնեց մի երկխոսություն, որը շարունակվում է մինչեւ այժմ: Իսկ որ գերմանացին ներգրավվում է այդպիսի երկխոսության մեջ, ապացուցում է Գերմանիայի դրական առաջընթացը: Պատերազմից հետո Գերմանիայի տնտեսությունը շատ արագ զարգացավ, սակայն դա չօգնեց լուծելու այն բազում հոգեբանական խնդիրները, որոնք ծնեց Հոլոքոստը: Այսօր եւ քաղաքական, եւ մշակութային կյանքում այս երկրի հաջողություններն ակնառու են: Տասնամյակներ շարունակ Գերմանիան աշխարհի ամենադեմոկ-

նալ: Բայց այսօր հարաբերություններում ձգվածություն կա եւ անհնար է հրեա լինել ու չզգալ դա, անընդհատ չհիշել, որ այստեղ իրեն վերաբերվում են նախ որպես հրեայի, ապա մարդու:

Հոլոքոստից 50 տարի անց դա հազիվ թե բնական է: Գերմանա-հրեական հարաբերությունների եւ պատմության ուսումնասիրությունը մի կողմից օգտակար է, բայց մյուս կողմից խանգարում է միմյանց հետ ազնիվ ու բաց լինելուն: Պետք է փորձել ուղղել սխալներն ու բուժել վերքերը, եւ շատերը հույս ունեն, որ հրեական թանգարանի բացումն այդ ուղղությամբ առաջին քայլը կլինի:

Փոքրիկ բացառություններ

Այս դեպքում այնքան դեր չի խաղում անձնավորության հրեա, որքան այլազգի լինելը: Ծայրահեղականները, որոնք համատարած սափրում են իրենց գլուխները, հարձակվում են ոչ թե հատկապես հրեաների, այլ ընդհանրապես օտարների վրա:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Անցյալի հետ հաշտության ճանապարհին

Անցյալից դասեր քաղելը խելացիների մենաշնորհն է: Այսօր շատ գերմանացիներ հիացած են հրեական ամեն ինչով: «Նյուզուիքի» վերջին համարներից մեկն ամենայն մանրամասնությամբ քննում է հրեաների ու գերմանացիների հարաբերությունները պատմության ֆոնի վրա:

դարձել: Այսօր հարաբերություններն այնքան են ջերմացել, որ Իսրայելի զինվորները վերապատրաստվում են Գերմանիայում, իսկ մայիսին գերմանացի զինվորներն առաջին անգամ զորախաղերի մեկնեցին Իսրայել: Իսրայելի պետության 50-ամյակի առիթով Բեռլինում կազմակերպված տոնակատարության ժամանակ Գերմանիայում Իսրայելի դեսպան Ավի Փրիմորը հայտարարեց. «Այսօր Գերմանիան Մ. Նահանգներից հետո մեր ամենալավ բարեկամն է»:

Սրա պատճառն այն է, որ Գերմանիան իրեն մեղավոր է զգում Հոլոքոստի համար: Պատմաբան Մայքլ Վոլֆսոնը կարծում է, որ երբ գերմանացին հետաքրքրվում է հրեական արվեստով ու հրեիզմով, դրանով կարծես թե ուզում է ասել՝ նայեք ինչ լավ գերմանացի եմ: Սա նման է ծայրահեղությունների մեջ տատանվելուն, մեկ հրեաները հրեշ են, մեկ էլ՝ սուրբ: Իսկ Գերմանիայի հրեական համայնքի առաջնորդ Իգնաց Բուբիսի կարծիքով՝ «հակահրեիզմի ու հրեաֆիլության միջեւ քիչ տարբերություն կա»:

Էնդրյու Սթեյնմենը, որը դասավանդում է Բեռլինի հրեական բարձրագույն դպրոցում, փորձում է բացատրել իրադրության ողջ հեգնանքը. «Սկզբում նրանք մեզ սպանեցին, հիմա ուզում են իմանալ, թե ում են իրենք սպանել: Սա, իհարկե, տխուր է, բայց, համաձայնեք, ինչ-որ տեղ՝ դրական»: Շատ գերմանացի ծնողներ իրենց երեխաներին հրեական դպրոց են ուղարկում պարզապես այն պատճառով, որ կարծում են, թե հրեական ամեն ինչ լավ է:

Այսօր գերմանացին ամենից շատ հետաքրքրվում է ֆաշիստական հակահրեիզմի ու Հոլոքոստի պատմությամբ: Հասարակությունը չի խորշում այս թեմայով գրված կույտ գրքերից կամ սուր հարցադրումներ արծարծող ֆիլմերից: Դանիել Գոլդհագենի «Հիտլերի կամակատարները» գիրքը, որին «Ազգն» արդեն անդրադարձել է, Գերմանիայում բեսթսելլեր դարձավ, իսկ «Շինդլերի ցուցակը» ֆիլմը իսկական հետաքրքրություն առաջացրեց:

Սակայն գերմանացիները դրանով չեն բավարարվում: Բեռլինի բաց համալսարանի ուսանող Սվանհիլդ Փրեսթլին բողոքում է. «Դպրոցում մենք ամեն ինչ սովորում ենք Հոլոքոստի մասին, բայց չենք ծանոթանում հրեա-գերմանական հարաբերությունների մյուս կողմերին»:

Մոլեկուլյար ֆիզիկոս Իրա Ռաբինը նկատել է, որ գերմանացիները հաճախ հրեաներին սիրում են որպես մի խմբի, առանց դրա մեջ անհատներին նկատելու, առանց զգալու, որ նրանք կարող են եւ վատը լինել. «Իսկ հրեաներին դա ցավ է պատճառում», ասում է նա:

Սակայն հրեաներն էլ իրենց հերթին պետք է հասկանան, թե գերմանացու համար որքան դժվար է գիտակցել սեփական մեղքը: Այսօր նա հրեասեր է կամ հակահրեա: Միջինը չի լինում: Այդ է պատճառը, որ շատ գերմանացիներ այսօր ուզում են ապացուցել,

Բայց դա չի նշանակում, որ նրանք լրիվ ազատ են հոգեբանական պրոբլեմներից: Հոլոքոստի մասին խոսում ու մտածում են բոլորը: Արտասահման մեկնած գերմանացուն վաղ թե ուշ որեւէ մեկն անպայման «ֆաշիստ» կանվանի, առանց հաշվի առնելու, որ դա գռեհիկ եւ անարդար է: Գերմանացին դեռեւս զգում է իր նախնիների հանցագործությունների հետեւանքները: Դրա դեմ յուրաքանչյուրը պայքարի իր ձեւն է փնտրում. մի մասն ամոթի ու մեղքի զգացում ունի, այլեւս չի ցանկանում լսել դրա մասին. մյուսները փորձում են իրենց մխիթարել, որ այլ ազգեր էլ են եղեռն կազմակերպել: Մի մասն ասում է, որ զոհերի համար պետք է արվի ամեն հնարավորը, մյուսները գտնում են, որ արվածն էլ բավական է: Սակայն ոչ մեկին չի հաջողվում թեմայից խուսափել:

Գովելի է, որ այսօր շարքային գերմանացին պատրաստ է խոսել ֆաշիստական շրջանի բոլոր հանցագործությունների՝ Հոլոքոստի, եվրոպացիների, հոգեկան հիվանդների, գնչուների եւ սեռական փոքրամասնությունների ոչնչացման մասին: Իհարկե, այս ամենի մասին մտորելը կարող է ցավալի եզրակացությունների հանգեցնել: Իսկ ինչպե՞ս են գերմանացիները հաշտվում իրենց անցյալի հետ: Տարբեր կերպ, իհարկե, եւ երբեմն՝ ոչ լավագույնս: Սակայն համեմատելով, թե ինչպես են շատ այլ պետություններ, ներառյալ ԱՄՆ-ը, վերաբերվում իրենց անցյալի մութ եւ դաժան դեպքերին, Գերմանիան իրոք բարձրության վրա է: Շատ այլ ազգեր հասարակայնորեն փորձում են թաքցնել իրենց հանցագործ ու անհրապույր անցյալը, հավանաբար իրենք իրենց էլ չխոստովանելով, որ մեղավոր են:

Հրեաները Գերմանիայում

Ինչպես իրավացիորեն նշում է Դանիել Գոլդհագենը, Գերմանիան, ավելի, քան մյուս երկրները, անում է ամեն ինչ՝ անցյալի իր մեղքերը քավելու համար: Վերջերս, որպես դրա հետեւանք, Գերմանիայի հրեական համայնքն աճեց թվով եւ ազդեցությամբ: Միայն անցած տասնամյակի ընթացքում Գերմանիայում գրանցված հրեաների թիվը 70 հազարից դարձել է մոտ 100 հազար: Սրա պատճառներից մեկը նախկին Սովետական Միությունից գաղթած հրեաներն են, որոնց գրավել է ջերմ ընդունելությունը: Սակայն Գերմանիայում հրեական ոգին պահպանում են ոչ այնքան հրեաները, որքան ոչ հրեաները: Բեռլինի հրեական համայնքի առաջնորդ Անդրեաս Նաչմամայի կարծիքով, քաղաքի հրեական մշակույթի ամենամյա փառատոնի հաջողությունը կախված է ոչ հրեաների մասնակցությունից: «Դա հրեաներին վերադարձնում է Գերմանիա», եզրակացնում է նա:

Բեռլինում այսօր կազմակերպվում

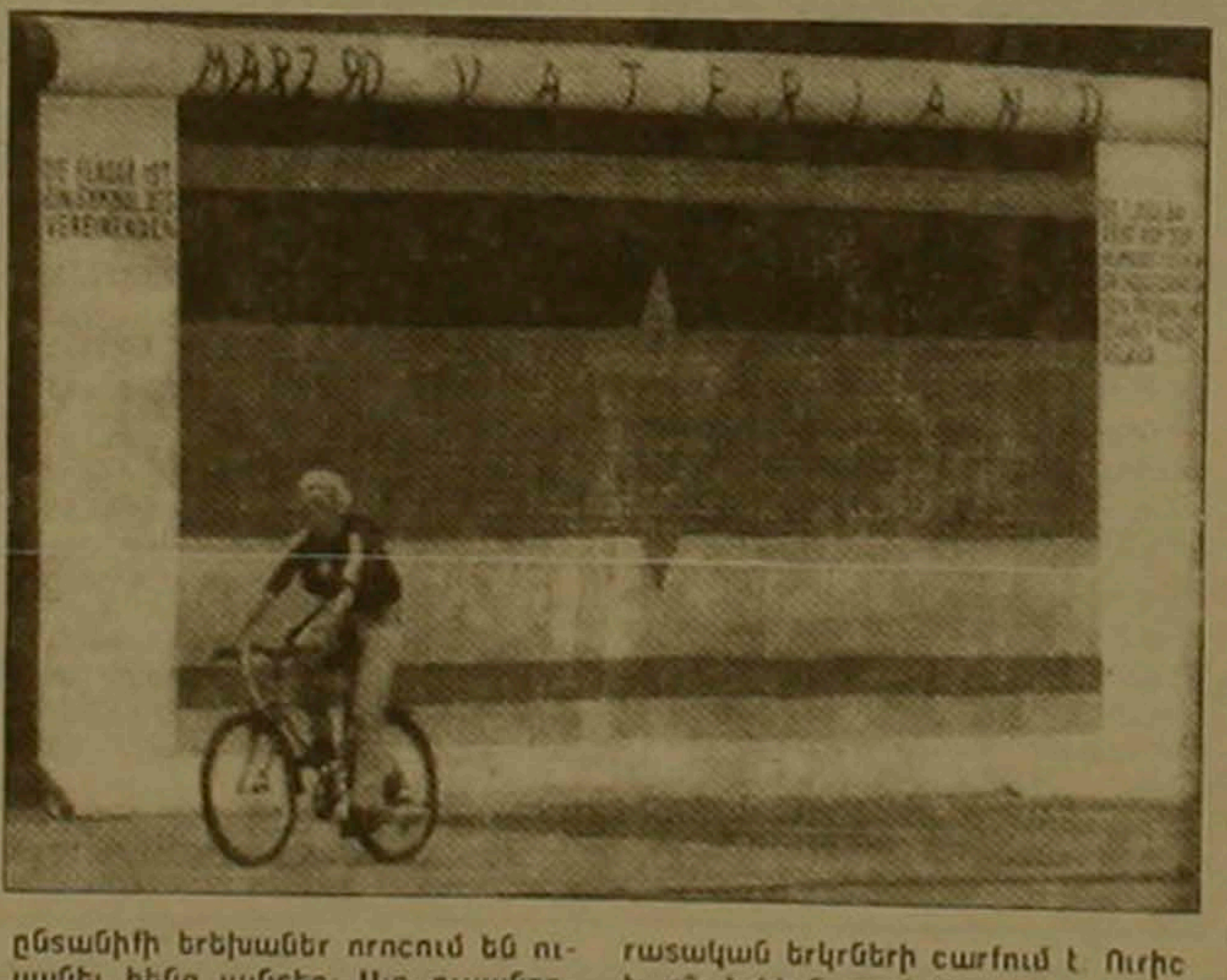

ընտանիքի երեխաներ որոշում են ուսանել հենց այնտեղ: Այդ ուսանողները հետագայում մեծ մասամբ «հիվանդանում են» հրեիզմով: 29-ամյա գերմանուհի Գեզա Բրունսը մասնագիտացել է Իսրայելի պատմության մեջ, սովորել հրեական աստվածաբանական սեմինարիայում, իսկ աշնանը պատրաստվում է ուսումը շարունակել Երուսաղեմում: Շուտով նա կամուսնանա գերմանացի Նիլս Էդինբուրգի հետ, որը նույնպես, չնայած ոչ մի հրեա նախնի չունի, մասնագիտանում է հրեիզմի մեջ: Նրանք նպատակ ունեն աջակցել Գերմանիայում ապրող հրեաների կենսապայմանների բարելավմանը: Բրունսը ցանկանում է ռաբբի դառնալ: «Փոփոխություններն ակնհայտ են», ասում է գերմանուհին, նկատի ունենալով, որ իր հրեա ընկերներն այլեւս չեն խոսում Գերմանիայից մեկնելու մասին, ինչպես մի քանի տարի առաջ:

Բեռլինի հրեաները կարծես սառած լճի վրա են ապրում. «Որոշ տեղերում սառույցը հաստ է, բայց ինչ-որ տեղ կարող է եւ բարակ լինել: Եթե շատ արագ գնաս, կարող ես հայտնվել բարակ սառույցի վրա: Չէ՞ որ ընդամենը 50 տարի է անցել»: Այդպիսի բան թույլ չտալու Գերմանիայի ջանքերն ակնհայտ են: Սկզբում 1960-ականների վերջին հեռուստատեսությունը «Հոլոքոստ» կոչվող մի փոքրիկ սերիալ ցուցադրեց: 1979-ին մասսայականորեն՝ թերթերով, հեռուստատեսությամբ, ֆիլմերի մեջ, գրքերով ու հասարակական արարողություններով դատապարտվեց հակասեմիտիզմը: Բայց այս բոլոր դեպքերում մեղքը դրվում էր էսեսականների եւ ֆաշիստական կուսակցության կամ պարզապես Հիտլերի եւ իր մոտ կուսակիցների վրա:

Այսօր ամեն ինչ փոխվում է: Գոլդհագենի «Հիտլերի կամակատարները.

ռասական երկրների շարքում է: Ուրիշ էլ ո՞ր երկիրն այսքան արագ կվերականգնվեր 45 թ. քաղաքական, ռազմական, մշակութային եւ հոգեբանական անկումից հետո:

Եվ սակայն դեռ շատ ջրեր կհոսեն մինչեւ հրեան Գերմանիայում իրեն տանը կզգա: Բեռլինն իրոք շատ է փոխվել, հատկապես պատրաստվելով հաջորդ տարվան, երբ կհայտարարվի Գերմանիայի մայրաքաղաք: Այսօր քաղաքում մեծ թվով կառավարական նոր շենքեր են կառուցվում, իսկ հին Ռայխստագը վերանորոգվում է: Բայց ամենակարեւորն այն է, որ Բեռլինում հրեական թանգարան է բացվելու՝ ամենամեծը Եվրոպայում: Թանգարանը, որը կբացվի հաջորդ տարի, երկու նպատակ է հետապնդում. աշխուժացնել հրեական կյանքը Գերմանիայում եւ ապացուցել, որ գերմանացիները հասկանում են անցյալում գործած իրենց մեղքերը:

Մինչեւ Հիտլերի նախագահ ընտրվելը հրեաները Գերմանիայում ծաղկում ու բարգավաճում էին ավելի, քան աշխարհի որեւէ այլ երկրում: Կազմելով Գերմանիայի բնակչության ընդամենը 1 տոկոսը, նրանք այնպիսի մասնագիտական հաջողությունների էին հասել, որ այս դարի առաջին տասնամյակում Գերմանիայի ամեն 5 իրավաբաններից եւ 10 բժիշկներից մեկը հրեա էր, շատ հրեաներ էին աշխատում երկրի ֆինանսաբանկային համակարգում, երաժշտության ու արվեստների, տպագրական գործի ու ժուռնալիստիկայի մեջ: Հավանաբար սա էր պատճառը, որ մահվան մեքենան հենց նրանց ընտրեց նշանակետ:

Այսօր Գերմանիայում շատերն են հասկանում, որ հրեաների մասին անհրաժեշտ է իմանալ ավելի շատ, քան Հոլոքոստն է, որ գերմանական հասարակության մեջ հրեա ազգի դերի մասին խոսելիս պետք է էյնշտեյնից բացի եւս մեկ այլ անուն իմա-

Նրանք դանակահարում ու գնդակահարում են, չմոռանալով գոռալ «հայլ Հիտլեր»:

Աջ ծայրահեղականները կատաղել են: Անցած տարվա ընթացքում նրանք 27 տոկոսով ավելի գործուն են դարձել: Սա, իհարկե, անհանգստացնող առաջընթաց է: Ակտիվությունն առավել նկատելի է Արեւելյան Գերմանիայում, որտեղ գործազրկությունն աճել է մոտ 20 տոկոսով: Ապրիլին Սաքսոնիայի տեղական ընտրություններում գերմանացիների կուսակցությունը մոտ 13 տոկոս ձայն է ստացել այն դեպքում, երբ պայքարի մեջ էր մտել «Աշխատանքը գերմանացիներին» եւ «Դուրս օտարազգի հանցագործ տարրեր» լոզունգներով: «Աջ ծայրահեղականների օգնին [illegible] պարզապես երիտասարդական մոդային տուրք տալ է այստեղ, ինչպես դահուկավազքը կամ տեխնոերաժշտությունը», բացատրում է բավարացի հրատարակիչ Գերհարդ Ֆրեյը: Միակ հույսն այն է, որ երիտասարդները մեծանան, ամուսնանան, երեխաներ ունենան եւ դադարեն հանցագործություն անելուց: Բայց մյուս կողմից, եթե ատելությունն արմատախիլ չարվի, այդ մարդիկ կարող են մի քանի տարի խաղաղվել ու կրկին վերադառնալ: Եվ հնարավոր է, որ հաջորդ սերունդն էլ ընդունի նախկինի ավանդույթները: Իսկ մինչ այդ, ծայրահեղականների համառ ջանքերով, սարսափը նրանց հանդեպ չափազանց կենդանի է:

Զուգահեռներ

Այս նյութը նպատակ ուներ ներկայացնել հրեա-գերմանական հարաբերությունների մերօրյա պատկերը: Մի կողմից հնարավոր ամեն ինչ արվում է, որ հաշտությունն իրականություն դառնա, մյուս կողմից՝ այդ ամենը կարծես բավական չէ: Պահանջվում է անել անհնարը:

Այսօր հոգեբանները կարող են գլուխ կոտրել այն հարցի վրա, թե ի՞նչ բան է «զոհի բարդույթը», թե ինչո՞վ են նման եւ ինչո՞վ են տարբեր աշխարհի ամենահնագույն ազգերից երկուսը՝ հայերն ու հրեաները, որ դեպի իրենց են ձգում արյունարբու ազգերին: Իսկ մեր եւ հատկապես Թուրքիայի համար այսօր օրախնդիր է գիտակցել անցյալում գործվածը, հասկանալ, որ քաղաքակիրթ աշխարհի օրենքները պահանջում են վճարել անցյալի պարտքերը: Իսկ քաղաքակիրթ աշխարհին ճիշտ ժամանակն է վերհիշել, որ հենց թուրքերի՝ հայ ժողովրդի նկատմամբ իրականացրած եղեռնի անպատժելիությունն էր, որ գրգռեց Հիտլերի ախորժակը: Արդեն ասվել է, որ անցյալից դասեր քաղելը խելոքի մենաշնորհն է: Եվ ապացուցել, որ խելոք կոչվելու իրավունք ունես, ոչ թե ապագայի, այլ ներկայի խնդիրն է: Չէ՞ որ հայտնի է, նա, ով հավատում է պայծառ ապագային, արդեն իսկ անուղղելիորեն հուսահատ է:

«ՆՅՈՒԶՈՒԻՔ»

Պատրաստեց Ռ. ԱՅՎԱԶՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

միջազգային

Նոր զարգացումներ Աֆղանստանում

1998 թ. օգոստոսի 8-ին Աֆղանստանում թալիբներին հաջողվեց վերահսկողություն հաստատել հակաթալիբական ուժերի կենտրոնական քաղաք Մազար Շարիֆի վրա: Փաստ, որ քաղաքագետներից շատերի համար հիմք է ծառայում կարծելու, թե երկրի ողջ իշխանությունը կենտրոնանում է թալիբների ձեռքին, ինչի մասին խոսելը թերեւս դեռ վաղ է: Սակայն եթե իրադարձությունները զարգանան այդ ուղղությամբ, անշուշտ, լուրջ ազդեցություն կունենան տարածաշրջանի աշխարհաքաղաքական իրավիճակի վրա: Այլ կերպ ասած՝ շրջանի աշխարհաքաղաքական վիճակի փոփոխությունը պայմանավորված է ոչ միայն Աֆղանստանում «Թալիբանի», այլեւ այստեղ Պակիստանի հովանավորությամբ ցանկացած փուշտունական իշխանության հաստատմամբ: Խոսելով Աֆղանստանի նոր զարգացումների մասին, անհրաժեշտ ենք համարում հակիրճ անդրադառնալ ստեղծված իրավիճակը ծնող պատճառներին: Աֆղանստանից խորհրդային բանակի դուրս գալուց հետո շուրջ մեկ տասնամյակ մոջահեդական ռազմաքաղաքական խմբավորումները պայքարը շարունակեցին ընդդեմ Նաջիբուլլահի համայնավարական վարչակարգի (1997 թ. սեպտեմբերին նա դաժանորեն սպանվեց թալիբների ձեռքով): Սակայն նրանց միջեւ առկա տարաձայնությունների պատճառով չհաջողվեց միասնական պայքար ծավալել, ինչը Նաջիբուլլահին հնարավորություն ընձեռեց գոյատեւել մինչեւ 1992 թ. ապրիլի 16-ը: Այսուհանդերձ, 10-ամյա պատերազմներից հյուծված այդ երկրում չհաստատվեց բաղձալի խաղաղությունը, քանի որ մոջահեդական խմբավորումներն ու կազմակերպությունները, որոնք մինչ այդ իսլամի դրոշի ներքո կռվում էին խորհրդային զորքերի դեմ, հանուն իշխանության զենքերն ուղղեցին միմյանց դեմ: Ներքաղաքական պայքարն ավելի սուր բնույթ կրեց, երբ անցման շրջանի իշխանության ղեկի մոտ հայտնվեցին ծագումով տաջիկ Ռաբանին եւ Ահմեդ Շահ Մասուդը: Փաստորեն փուշտունները (6 մլն) ձգտում էին վերականգնել իրենց 200-ամյա իշխանությունն Աֆղանստանում, իսկ ազգային զարթոնք ապրող տաջիկները (4 մլն) չէին ցանկանում այն կրկին հանձնել փուշտուններին, ուստի եւ պայքարը գլխավորապես ընթանում էր երկու վերոհիշյալ էթնիկական խմբավորումների միջեւ՝ նախագահ Ռաբբանիի եւ իսլամական կուսակցության առաջնորդ փուշտուն Գուլբեդին Հեքմաթիարի ղեկավարությամբ:

Աֆղանստանում ներքաղաքական ընդհարումների շարունակման հարցում եթե չասենք որոշիչ, ապա զգալի դեր ունեն շրջանի եւ դրանից դուրս գտնվող շահագրգիռ պետությունները, առավելապես Պակիստանը: Վերջինիս նպատակներն ու մտադրություններն Աֆղանստանում ի սկզբանե հստակ եւ կայուն են եղել: Իսլամաբադը մշտապես ջանքեր է գործադրել Քաբուլում դրածո իշխանություն հաստատելու, ընդ որում՝ առաջնային համարելով նաեւ դրա փուշտունական ծագումը, հաշվի առնելով Պակիստանում փուշտունաբնակ շրջանների խնդիրը, որի արմատները ձգվում են մինչեւ 1947 թ., իմա՝ Պակիստանի կազմավորման օրը:

Իսլամաբադը մինչեւ 1994 թ. ցանկանում էր իր նպատակները Աֆղանստանում իրագործել Հեքմաթիարի միջոցով, որին խորհրդային զորքերի դեմ պատերազմի ընթացքում հատկացվում է ԱՄՆ-ի հսկայական օգնության առյուծի բաժինը: Սակայն 1994 թ. որոշ հանգամանքների թելադրանքով, Հեքմաթիարի խմբավորումը փոխարինելու նպատակով Վաշինգտոնի եւ Իսլամաբադի «համահեղինակությամբ» կազմավորվեց եւ Աֆղանստանի ռազմաքաղաքական թատերաբեմ իջեցվեց փուշտունական, բայց ոչ մոջահեդական «Թալիբան» խմբավորումը: Պակիստանը հույսով է, որ ի դեմս «Թալիբանի», կհաջողվի Աֆղանստանում շուտափույթ կենտրոնացած իշխանություն հաստատել, ինչը Իսլամաբադին հնարավորություն կընձեռեր իրագործել նաեւ իր տնտեսական ռազմավարական նպատակները՝ այստեղով ճանապարհ հարթել դեպի Միջին Ասիա: Քանզի Իսլամաբադի գնահատմամբ պակիստանյան արդյունաբերական ապրանքների համար լավագույն շուկա կարող է լինել Միջին Ասիան, որի ճանապարհը անցնում էր պատերազմահար Աֆղանստանով: Բացի այդ, Իսլամաբադը մեծ հույսեր է կապում նաեւ Թուրքմենստան-Աֆղանստան-Պակիստան գազատարի կառուցման հետ:

Եվ ահա, թալիբներն Իսլամաբադի լայն աջակցությամբ մի քանի ամիսների ընթացքում վերահսկողություն հաստատեցին Աֆղանստանի ողջ տարածքի մեկ երրորդի վրա՝ առաջին հերթին գրավելով Հեքմաթիարի վերահսկողության տակ գտնվող շրջանները՝ վերջինիս մղելով ընդմիշտ երկրորդ պլան: 1995 թ. աշնանը «Թալիբանը» լայնածավալ հարձակում ձեռնարկեց պաշտոնական Քաբուլի նախագահ Ռաբանիի դեմ՝ վերահսկողություն հաստատելով երկրի տարածքի շուրջ 50 տոկոսի վրա, թալիբները շրջափակեցին Քաբուլը: Իսկ 1996 թ. սեպտեմբերի 27-ին, ի վերջո, նրանց հաջողվեց գրավել Քաբուլը՝ իրենց ենթարկելով երկրի տարածքի 75 տոկոսը: Նախագահ Ռաբանիին երկրի հյուսիսային հատված մղելով, սկսեցին ջանքեր գործադրել ողջ երկրի վրա իշխելու ուղղությամբ՝ ռազմական գործողություններին զուգահեռ ձգտելով, անշուշտ, Իսլամաբադի աջակցությամբ, պառակտել հակաթալիբական ուժերին: Ի վերջո 1997 թ. մայիսի 19-ին ուզբեկ գեներալ Ռաշիդ Դոստումի կազմակերպության պառակտմամբ եւ Պակիստանի ռազմական անմիջական օժանդակությամբ թալիբները գրանցեցին լուրջ հաղթանակ՝ վերահսկողություն սահմանելով Մազարի Շարիֆի վրա: Այսպիսով՝ իրենց ենթարկելով երկրի ողջ տարածքի 90 տոկոսը: Դոստումն ապաստանեց Թուրքիայում, իսկ Ռաբանին տեղափոխվեց Տաջիկստան: Թվում է, թե ապահովված էր թալիբների վերջնական հաղթանակը, ուստի դրանում խիստ շահագրգիռ Իսլամաբադը եւ աջակից էր Ռիադը շտապեցին «Թալիբանին» ճանաչել որպես Աֆղանստանի օրինական իշխանություն: Վաշինգտոնը թերեւս թալիբների ներքին քաղաքականության պատճառով չճանաչեց վերջիններիս, սակայն փակեց Վաշինգտոնում Աֆղանստանի դեսպանատունը, ասել է թե՝ վերջինս աֆղանական խմբավորումներից եւ ոչ մեկին որպես այդ երկրի պաշտոնական իշխանություն չի ճանաչում: Նշենք նաեւ, որ առ այսօր Աֆղանստանի արտերկրյա բոլոր ներկայացուցիչները դեռեւս Ռաբանիի նախագահության օրոք նշանակվածներն են, նրա կողմնակիցները: Այլ կերպ ասած՝ բացի Պակիստանից, Սաուդյան Արաբիայից եւ Արաբական Միացյալ Էմիրություններից, մնացած բոլոր երկրներն ու միջազգային կազմակերպություններն Աֆղանստանի պաշտոնական իշխանություն ճանաչում են նախագահ Ռաբանիին: Սակայն մայիսի 30-ին արդեն թալիբները ոչ միայն դուրս էին մղվել Մազարի Շարիֆից, այլեւ հարկադրված նահանջեցին նախկին դիրքերը: Հակաթալիբական ուժերը արձանագրելով նոր հաջողություններ, մոտեցան Քաբուլին, միաժամանակ հակաթալիբական գլխավոր ուժերը՝ հեզարեները (շուրջ 2 մլն), ուզբեկները (2 մլն), տաջիկները, որոնք համապատասխանաբար կենտրոնացված են «Վահդաթե էսլամի» (իսլամական միասնություն) կուսակցության, «Աֆղանստանի ազգային իսլամական շարժում» եւ «Ջամիաթե էսլամի» (իսլամական ժողովուրդ) կազմակերպությունների շուրջ, ստեղծեցին նոր դաշինք՝ «Հանուն Աֆղանստանի փրկության իսլամական ճակատը»:

Եթե «Թալիբանը» վայելում էր Իսլամաբադի եւ էր Ռիադի ռազմատնտեսական աջակցությունը ԱՄՆ-ի հովանավորությամբ, ապա հակաթալիբական դաշինքի հովանավորման առնչությամբ թվում էր, թե ձեւավորվում է Ռուսաստան-Իրան-Հնդկաստան եռանկյունի, որում խիստ շահագրգիռ էին նաեւ միջինասիական երկրները: Սակայն դա չամրապնդվեց, արդյունավետ չգործեց, ինչը մասամբ կարելի է պատճառաբանել այն բանով, որ առավել շահագրգիռ Իրանը վճռականություն չցուցաբերեց այս հարցում, ավելին՝ ձգտում է աֆղանական բոլոր խմբավորումների մասնակցությամբ Քաբուլում կոալիցիոն իշխանության հաստատմանը Պակիստանի համագործակցությամբ, մինչդեռ, ինչպես ցույց տվեցին իրադարձությունների հետագա զարգացումները, Իսլամաբադը երբեք չհրաժարվեց Աֆղանստանում իր մարտավարական եւ ռազմավարական նպատակներից՝ լուրջ ջանքեր գործադրելով դրանց իրագործման ուղղությամբ: Վերջին 2-3 ամիսներին, ավելի ճիշտ՝ այն ժամանակվանից, երբ Պակիստանը փորձարկեց իր առաջին միջուկային զենքը, ըստ երեւույթին՝ առավել ամրապնդելով իր դիրքը շրջանում, ակտիվացրեց իր աջակցությունը «Թալիբանին»: Արդյունքում ռազմական գործողությունները հակամարտ կողմերի միջեւ սաստկացան, միաժամանակ հակաթալիբական դաշինքի ներսում սրվեցին տարաձայնությունները, որոնց սրման հարցում թերեւս անմասն չեն կարող լինել դրանում շահագրգիռ թալիբներն ու նրանց աջակիցները: Նման նպաստավոր պայմաններում «Թալիբանին» հաջողվեց «Հանուն Աֆղանստանի փրկության իսլամական ճակատ» դաշինքի վերահսկողության տակ գտնվող երկրի հյուսիսում արձանագրել լուրջ հաջողություններ՝ գրավելով Շեբերղան եւ Ֆարաբ շրջանները, գործնականում արդեն իսկ սահմանակից դառնալով Ուզբեկստանին եւ Թուրքմենստանին: Հանգամանք, որին ձգտում է Պակիստանը: Իսկ Մազարի Շարիֆի անկումը, որը եթե չասենք որոշիչ, ապա լուրջ քայլ էր թալիբների վերջնական հաղթանակի հասնելու ճանապարհին, թերեւս պետք է գնահատել որպես Պակիստանի դիվանագիտության հաղթանակ Աֆղանստանում Իրանի նկատմամբ: Մինչդեռ թվում է, թե վերջին մեկ տարվա ընթացքում Թեհրան-Իսլամաբադ եւ Թեհրան-Էր Ռիադ փոխհարաբերություններում լուրջ առաջընթացի պայմաններում «Թալիբանի» աջակիցները չեն անտեսի նաեւ Իրանի շահերն Աֆղանստանում: Ըստ երեւույթին Թեհրանի կողմից ոչ հստակ անորոշություններով լի քաղաքականությունն Աֆղանստանի նկատմամբ հենց նման ակնկալիքով էր պայմանավորված:

Աֆղանստանում Իրանի վարած քաղաքականությունն այսօր արժանացել է Իրանի քաղաքագետների եւ մամուլի սուր քննադատություններին, ընդհուպ կառավարությանը մեղադրում են, որ Պակիստանի հարցում խիստ արժեւորելով իսլամական գործոնն՝ ըստ արժանվույն հետամուտ չի եղել ազգային անվտանգության կարեւորագույն հարցին՝ հարվածի տակ դնելով երկրի շահերը Միջին Ասիայում եւ տարածաշրջանում, նշելով նաեւ, որ Պակիստանի կողմից Իրանի սահմաններից 30 կմ հեռավորությամբ միջուկային ռումբի փորձարկման առնչությամբ էլ Թեհրանն անհրաժեշտ հակազդեցություն չի ցուցաբերել: Թեեւ այսօրվա դրությամբ Աֆղանստանում Իրանի դիվանագիտության կրած անհաջողությունը փաստ է, սակայն որպես պարտություն գնահատելը շատ խիստ է եւ թերեւս վաղաժամ:

Համենայն դեպս, եթե հակաիրանական դիրքորոշմամբ թալիբների իշխանությունը հաստատվի Աֆղանստանում, ապա դա Իրանի համար առնվազն կնշանակի շուրջ 850 կմ սահմանագծի անվտանգության խաթարում, ինչի ապահովումը լրացուցիչ միջոցառումներ կպահանջի: Իրանից զատ, Աֆղանստանում վերջին զարգացումները խիստ մտահոգում են շահագրգիռ Մոսկվային եւ Միջին Ասիայի երկրներին, որոնք երկյուղում են իսլամ արմատականության տարածման առնչությամբ: Ի վերջո, թալիբների ենթադրվող իշխանությունն, անշուշտ, հենվելով իր «հեղինակ» Պակիստանին, ընդգծված ադրբեջանանպաստ եւ հակահայ դիրքորոշում է գրավելու, եթե չասենք, ինչպես իրենք են խոստացել, աֆղանական հարցի լուծումից հետո ջիհադը շարունակելու են հանուն Քաշմիրի ազատագրման, բացառված չէ, որ ջիհադ հայտարարեն նաեւ ԼՂՀ-ի դեմ: Այսուհանդերձ, թեեւ Մազարի Շարիֆի անկումը եւ իրադարձությունների այդօրինակ զարգացումն իրենց կնիքը կթողնեն շրջանի աշխարհաքաղաքական իրավիճակի վրա, սակայն, միաժամանակ, հարկ է նշել, որ անգամ եթե «Թալիբանին» հաջողվի վերահսկողություն սահմանել ողջ երկրի վրա, ապա այսպիսով ոչ թե կլուծվի աֆղանական հարցը, այլ կթեւակոխի նոր, ավելի բարդ եւ խճճված փուլ:

ԷՄՄԱ ԲԵԳԻՋԱՆՅԱՆ

ՀԱՄԱՌՈՏ

Քլինթոնը Մոսկվա կայցելի սեպտեմբերի 1-ին

ՄՈՍԿՎԱ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՍՆԱՐԸ: ՌԴ նախագահ Բորիս Ելցինի հրավերով սեպտեմբերի 1-3-ը Մոսկվա կայցելի ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Քլինթոնը: Նախօրեին այդ այցի հարցերն են քննարկվել ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Մադլեն Օլբրայթի եւ ՌԴ ԱԳՆ ղեկավար Եվգենի Պրիմակովի հանդիպման ընթացքում: Վերջինիս խոսքերով, ՌԴ ու ԱՄՆ-ի հարաբերությունները «պարզապես հարաբերություններ չեն ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի անդամների, երկու միջուկային տերությունների միջեւ: Դրանք հարաբերություններ են երկրների միջեւ, որոնցից մեծապես կախված է աշխարհում իրադրության զարգացումը»: Մադլեն Օլբրայթի խոսքերով, հանդիպման ընթացքում քննարկվելու են երկկողմ հարաբերություններին եւ մի շարք միջազգային հիմնախնդիրների, այդ թվում միջուկային զենքի տարածման արգելման, եվրոպական անվտանգության, ՌԴ ու ՆԱՏՕ-ի հարաբերություններին վերաբերող հարցեր:

Ադրբեջան. 10 թեկնածուներից միայն մեկը չի ներկայացրել փաստաթղթերը

ԲԱՔՈՒ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՍՆԱՐԸ: Օգոստոսի 11-ի ժամը 18.00-ին սպառվել է Ադրբեջանի նախագահության թեկնածուների փաստաթղթերը ԿԸՀ ներկայացնելու ժամկետը: ԿԸՀ տվյալներով, այդ ժամի դրությամբ իրենց փաստաթղթերը ներկայացրել են 10 թեկնածուներից 9-ը՝ Հեյդար Ալիեւը, Նիզամի Սուլեյմանովը, Աշրաֆ Մեհտիեւը, Էթիբար Մամեդովը, Ումուդ Ահմեդովը, Խանհուսեյն Քյազիմլին, Ֆիրիդուն Հասանովը, Իլգար Քերիմովը, Աբութալիբ Սամեդովը: Փաստաթղթեր չի ներկայացրել միայն Կոմկուսի լիդեր Սայադ Սայադովը:

Թուրքմենստանի գազը՝ աճուրդով

ԱՇԽԱԲԱԴ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Թուրքմենստանի բնական գազը կվաճառվի Աշգաբադում սակարանային աճուրդի միջոցով: Ըստ ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի հաղորդման, Թուրքմեննեֆտեգազ պետական կորպորացիայի, Պետական ապրանքահումքային սակարանի եւ Արտաքին տնտեսական բանկի այս առեւտրային առաջարկությունը պաշտպանել է Թուրքմենստանի կառավարությունը: Առաջարկվող բնական վառելիքի գինը սահմանվել է 35 ամերիկյան դոլար 1000 խմ դիմաց, իսկ դրա մատակարարման վայր է որոշվել Դերյալիկ չափիչ կայանը թուրքմենա-ուզբեկական սահմանում: Սակարանում առաջարկվող գազի տարեկան ծավալն այսօր սահմանված է 20-25 միլիարդ խմ չափով, որը հետագայում կհասցվի մինչեւ 40-50 միլիարդ խորանարդ մետրի:

Եվրախորհրդարանի նոր շենքը շուտով պատրաստ կլինի

Ֆրանսիայի Ստրասբուրգ քաղաքում ավարտվում է Եվրախորհրդարանի նոր շենքի կառուցումը: Ժամանակակից ճարտարապետության ոգով նախագծված այս հսկա շինությունն ունի բավական բարդ կա-

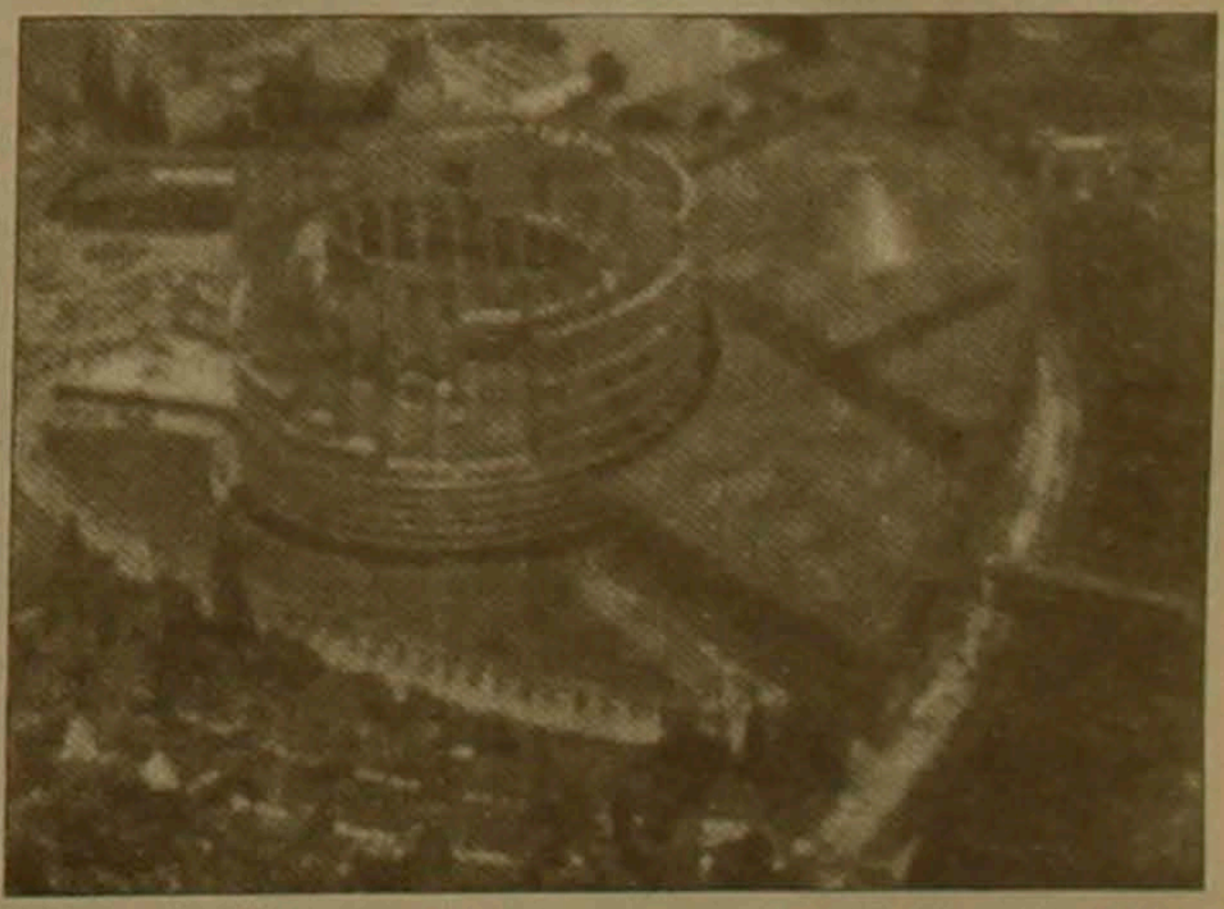

ռուցվածք եւ 200 հազար քմ ընդհանուր մակերես: Նախատեսված է այս տարվա աշնանից Եվրախորհրդարանի նիստերն անցկացնել նոր շենքում: Վերջինս Ֆրանսիայի ամենամեծ շինությունն է: Դրա ամֆիթատրոնաձեւ մասում է ծավալվելու եվրապատգամավորների գործունեության հիմնական մասը: Ենթակապալառուներից ոմանք գանգատվում են, որ շինարարության ժամկետները եղել են չափազանց սեղմ, իսկ շինարարական աշխատանքների համակարգումը՝ անբավարար:

Նախապես ծրագրված էր շենքը շահագործման հանձնել այս տարվա մայիսի 25-ին, ապա հուլիսի 20-ին, իսկ այժմ նախատեսվում է աշխատանքներն ավարտել օգոստոսի 31-ին: «Պուեն» հանդեսը տեղեկացնում է, որ ներկայումս բուռն թափով ծավալվել են ներքին հարդարման աշխատանքներ: Շինարարական աշխատանքների գլխավոր կազմակերպիչը Ստրասբուրգի քաղաքապետարանի հիմնած համատեղ ձեռնարկությունն է: Պաշտոնապես «Եվրախորհրդարանի 4-րդ շենք» անունը կրող կառույցի կազ- [illegible] շինարարության ընթացքում վերացնել մասնավորապես ծեփածո առաստաղների եւ օդափոխիչ սարքերի տեղադրման հետ կապված բազմաթիվ թերություններ: Վիթխարի կառույցում որակյալ բանվորների եւ հատկապես հախճապակեգործների մշտական պակաս էր զգացվում:

Ինչպես եւ նախատեսված էր, ամբողջ համալիրի կառուցման ընդհանուր ծախսերը կազմում են ավելի քան 3 մլրդ ֆրանկ (մոտ 500 մլն դոլար): Սակայն շինարարության հետ կապված որոշ ձեռնարկություններ արդեն իսկ դատական հայցեր են հարուցել եւ ընդհանուր առմամբ 600 մլն ֆրանկի հասնող լրացուցիչ պահանջներ ներկայացրել: Այդ գումարը վկայում է փոխադարձ հաշիվների մաքրման վիթխարի ծավալների մասին: Մինչդեռ համալիրը նախագծած ճարտարապետական արվեստանոցի ղեկավարությունը նախընտրում է խոսել ձեռքբերումների մասին, քանի որ Եվրախորհրդարանի նոր շենքը «կառուցվել է 4 տարում, ինչպես եւ նախատեսված էր»:

Պ. Ս.

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

...Հենրիկ Մալյանը չնկարահանեց Կոմիտասի մասին ֆիլմը։

...Սերգեյ Փարաջանովը չնկարահանեց Արա Գեղեցիկի մասին ֆիլմը։

...Ֆրունզե Դովլաթյանը չնկարահանեց սիրո մասին «Պատը» ֆիլմը։

Հայ կինոն ճզմվեց ինքն իր մեջ ու մնաց... «Հարսնացուն Ջերմուկից»։

Հայ կինոն կամաց վերանում է...

Մեզանից հեռանում են նրանք, ում մեջ հայ կինոյի կյանքն էր։ Հեռանում են տանելով իրենց ժամանակը։ Հայ կինոյի փառահեղ ժամանակը։ Նրանք հեռանում են անկասելի, ու մենք արդեն ոչինչ չենք կարող անել նրանց համար։ Մենք չենք կարող վերադարձնել նրանց։ Որովհետեւ նրանք **անկրկնելի, եզակի, բյուրեղացած** էին այնքան, որ պետք է եւս մի դար կուտակումի, գն-

Հայերս հիշողությունների մեջ թաղված ժողովուրդ ենք, դասական ու սովորական անցյալով գերհագեցած, գերծանրաբեռ։ Մեր անցյալն է, ո՞ւր պիտի փախչենք, դաջված է մեզ, մերն է, ու մենք ենք իրենը. բայց հուշարձան դարձնել այդ հիշողությունները սառը, այսօրվա կյանքին ոչ մի կենսական թրթիռ չտվող, աններելի է։ Անցյալի կարոտը մեզ չպետք է խեղդի։ Պետք է սթափ լինի թե անցյալի, թե ներկայի գնահատումներում եւ առավել ապագայի։

– Ի՞նչ է դա նշանակում։

– Արվեստի ստեղծարանը, ուր հազարամյակների ընթացքում անխախտ ամբարվել են մարդկանց տաղանդը, ծիրերը, հայտնագործությունները, հիմա կարծես թե չի

ֆիլմեր նկարել, ամենամեծ ցանկությունս է գոնե այս ֆիլմս նկարել։ Շատ է պետք, շատ։ Ինչպես սերը, ֆիլմը սիրո մասին է։ Ամենամռայլ ճգնաժամի օրերին Չապլինը նկարեց «Ծիծաղը», եւ դա փրկեց մարդկանց։ Եթե սերը չլինի, ջրհեղեղ կլինի հոգեկան ջրհեղեղ։ Ես չեմ հավատում, թե սերը հնարել են, որպեսզի կարողանան արժանավայել ապրել, իրենց շրջապատի ու իրենց ներսի պարապը լցնել։

* * *

Նա նկարեց իր ֆիլմը։ Մենք կորցրինք մեր կենսագրության այնքան կարեւոր, անանվանելի կարեւոր, վկայի ձեռքով գրված մասը։ Նա հեռացավ ավարտուն իր կենսագրությամբ, եթե ընդհանրապես արվեստագետի կենսագրությունը մահով

«Եթե սեր չլինի, կլինի ջրհեղեղ»

Ֆրունզե Դովլաթյանի մահվան տարելիցին ընդառաջ

ցումների, խաղաղ խելահեղության մի հարյուրամյակ, որպեսզի ժամանակի հեսանաքարին հղկվեն, պետք է եւս մի բռնկում, որպեսզի տաղանդները պայթեն։ Չկան։ Չեն լինելու մեր դարում։

Անշուշտ, արվեստը վերջ-վախճան չունի։ Արվեստագետներ միշտ կան իբրեւ ժամանակի կենսական անհրաժեշտություն։ Կան ու կլինեն։ Հազարամյակների տրամաբանությունը, աշխարհի ժողովուրդների պատմությունը հարյուրավոր ապացույցներ ունեն։ Անշուշտ։ Մեր այս գալիքի օրերի մասին էլ մեկը կգտնվի, որ նկարի իր ժամանակագրությունը, որը գուցե դառնա, գուցե չդառնա մերն ու ժամանակինը։

1996 թ. սեպտեմբերին «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթում Ֆրունզե Դովլաթյանի հետ հարցազրույցից.

– Ճի՞շտ է, որ արվեստագետն իր կենսական էներգիան, որ պետք է ծառայեցներ արվեստին եւ այդ արվեստով շատ ավելի մեծ արդյունքի կարող էր հասնել, նպատակամղում է քաղաքական ոլորտ։

– Լրիվ համաձայն եմ, որ ճիշտ չէ, բայց այս պարագայում արվեստագետը ենթարկվում է մեծ անհրաժեշտության թելադրանքին։ Հավերժական թվացող կայսրության փլուզումից հետո ստեղծված կացությունը ինձ ու իմ ընկերներին պարտադրեց անորոշ, հեղհեղուկ վիճակ։ Ժամանակին արգելվածը հիմա թույլատրված էր... եւ ոչինչ չէր ստեղծվում։ Ի՞նչ կատարվեց, ի՞նչ առեղծված էր, ինչո՞ւ։ Կամաց-կամաց սկսեցինք ետ քաշվել չցանկանալով որեւէ բանի խառնվել, սպասելով, որ ժամանակը կգա ու կշարունակենք մեր գործը, բայց եւ շատերն էլ շուտով հասկացանք, որ այդ սպասումը երկար կտեւի եւ ավելի վտանգավոր ու տեւական կարող է դառնալ մեր անգործության պատճառով։ Այդպես ես «վերադարձա»...

լրացվում։ Ասպարեզը, այնուամենայնիվ, երիտասարդներինը չէ, երիտասարդները ուշանում են։

– Իսկ ի՞նչ վիճակ է այդ ասպարեզում։

– Կինոյի՞։ Չէի ասի, որ լավ։ Ոչ միայն այն պատճառով, որ ֆինանսներ չկան, որի առկայությունը հիմա առաջնային է։ Նախեւառաջ դանդաղում է սերնդափոխությունը։ Ես չեմ տեսնում հոգեկան թռիչքի ցանկություն ունեցող մարդկանց, որոնք ի վիճակի են 90-ական թթ. հայ կինոյի դեմքը դառնալ ու դիմագիծը որոշել, ինչպես եղավ 60-ական, 70-ական, 80-ական թթ.։ Ամենաահավորը, որ մարդիկ վարժվում են այդ վիճակին, ընտելանում են անելանելիությանը. ինչ-որ տեղ կորչում է կինոյի հրաշքի զգացողությունը։ Յոթ տարի ես ուզում եմ ֆիլմ նկարել ու հավատում եմ այդ հրաշքին։

– Այսքան տարիներ հետո ու այսքան ֆիլմերից հետո նոր ֆիլմը Ձեզ համար հրա՞շք է։

– Յոթ տարին դաժան է, երբ 70 տարեկան ես դառնում։ Յոթ տարի առաջ, երբ 63 տարեկան էի, կարող էի եւ երկու ֆիլմ նկարել։ ...Ես Երեւանը շատ եմ սիրում։ Ես հույս ունեմ

ավարտվում է։ «Առավոտյան գնացքներ», «Բարեւ, ես եմ», «Սարոյան եղբայրներ», «Երեւանյան օրերի խրոնիկան», «Ապրեցեք երկար», «Մենավոր ընկուզենի» իր ֆիլմերով նա ձեւավորեց ժամանակի զգացողությունն ու մտածողությունը, օրվա 24 ժամին ավելացրեց իր ժամը ոչ մի ժամանակային միավորով չչափվող։ Ֆրունզե Դովլաթյանը հայի կերպար ստեղծող այն բրուտներից էր, ում ձեռքերում արվեստի կավը ազգային դիմագիծ էր դառնում։

Մալյան-Փարաջանով-Դովլաթյան 20-րդ դարի անկրկնելի եռանկյունին նրանց մահով փակվեց իր մեջ ներփակելով ծնված ու չծնված ֆիլմեր։ Եվ նրանց հեռանալուց հետո մենք բոլորս հայտնվեցինք նրանց բացակայության պատի առաջ, որը ոչ շրջանցել, ոչ քանդել հնարավոր չէ։ Պատը հաղթահարել կարող ենք կամ թռիչքով, կամ հեռանալով։ Հեռանալու տեղ չունենք։ Թռիչքի ուժ։

«Եթե սեր չլինի, կլինի ջրհեղեղ հոգեկան ջրհեղեղ»։ Նոյյան նոր տապանի համար նոր Նոյ է պետք։ Իսկ Նոյից առա՞ջ։

ԱՆԱՀԻՏ ԱՂԱՄՅԱՆ

ԱՄՆ

Խրիմյան Հայրիկին նվիրված ծածկոցը վերադառնում է համայնքին

Հայաստանյայց եկեղեցու ամերիկահայ թեմի հիմնադրման 100-ամյակի այս օրերին դարձյալ մարդկանց գիտակցության մեջ է մուտք գործում հիմնադիր-կաթողիկոս

Խրիմյան Հայրիկը։ Հատուկ նրա համար պատրաստված եւ 19-րդ դարի վերջում Կոստանդնուպոլսի պատրիարք ընտրելու առիթով նրան նվիրված եկեղեցական սկիհի մի գեղեցիկ ձեռագործ ծածկոց վերջերս իր հանգրվանն է գտել Նյու Յորքի համայնքային կենտրոնում։ Ըստ «Արմինյըն Միրոր Սփեքթեյթր» շաբաթաթերթի՝ 120 սմ քառակուսի ծածկոցը օգտագործվել է սուրբ հաղորդության սկիհը ծածկելու համար։ Կենտրոնում ծածկոցը հայտնվել է Գրիգոր Մարգարյանի միջոցով, որն անձամբ Խաժակ արք. Պարսամյանին է հանձնել։ Լինելով հայկական հին արժեքավոր իրերի հավաքորդ, Մարգարյանը ծածկոցը ձեռք է բերել մի հայ կնոջից 1978-ին Ստամբուլ կատարած այցի ժամանակ։ Այդ կինը Խրիմյան Հայրիկի ազգականն է եղել։

Հ. Օ.

ՄԵԾ ԲՐԻՏԱՆԻԱ

Սոթբին ուսումնասիրում է շուկան

Հուլիսի սկզբներին Լոնդոնի աշխարհահռչակ Սոթբիի աճուրդային սրահը դարձավ ժամանակավոր կացարան իմպրեսիոնիստական ոճի կտավների համար, որոնք վաճառքի էին հանվել այնտեղ ստուգելու դրանց շուկայական արժեքը եւ համեմատելու անցյալ տասնամյակի հետ։ Ըստ ամերիկացի մասնագետների, լոնդոնյան վաճառքը կարեւորագույններից էր, գրում է լիբանանյան

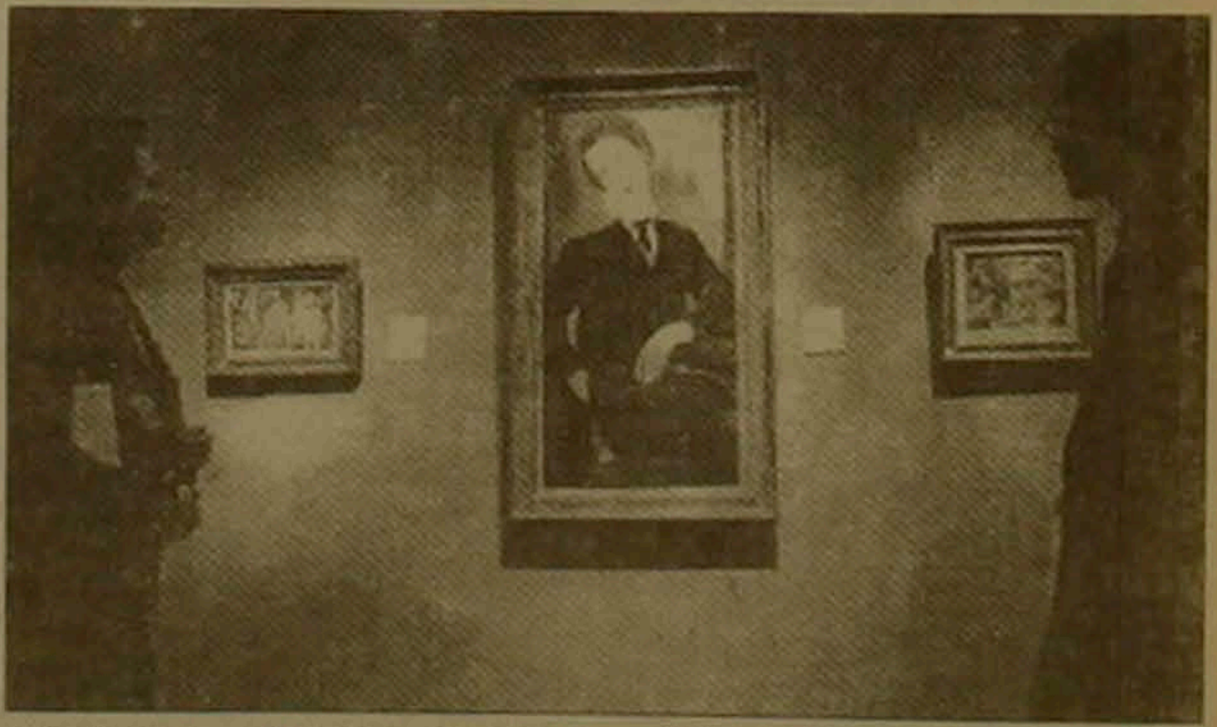

անգլիատառ «Monday Morning» շաբաթաթերթը։

Ցուցասրահում կողք-կողքի կախված են եղել Մոնեի «Ջրաշուշաններով լճակը», Դեգայի «Պարուհիները» եւ Սեզանի «Լողացողները» շարքերից մեկական ստեղծագործություն եւ այլն։ Ընդհանուր գնահատմամբ, 34 կտավների համար 46-62 մլն դոլար է առաջարկվել, որն ըստ արվեստի գիտակների, չափազանց քիչ է համեմատած ռեկորդային ճանաչված 82,5 մլն դոլարի հետ, որ մի ճապոնացի հավաքորդ 1990 թ. վճարել էր Վան Գոգի «Դոկտ. Գաշեի դիմանկարը» կտավի համար։

«Դա գագաթնակետն էր», ասում է Սոթբիի իմպրեսիոնիստական բաժնի տնօրեն Պիտեր Ռուկը։ Այդ ժամանակ ճապոնացիների մոտ անհագ ծարավ էր առաջացել իմպրեսիոնիստների նկատմամբ։ Նրանք կարծում էին, թե փող ներդնելու գերազանց միջոցը գտել են։ Դա էլ գները բարձրացրեց անհավատալի բարձունքների։ Ռենուարի «Մուլեն դը լա Գալետ» (1876) կտավն, օրինակ, վաճառվեց 78 մլն դոլարով, Վան Գոգի «Իրիսները» 1987-ին՝ 54 մլն դոլարով, իսկ նույն արվեստագետի «Արեւածաղիկներից» մեկը՝ 40 մլն դոլարով։

Մեկ տասնամյակ անց շուկան դեռ չի վերագտել իրեն այդ շրջանի «բումին» հաջորդած ճգնաժամային վիճակից։ Այսօր ռենուարներ, մոնեներ եւ պիսարոներ մնում են չվաճառված։ Նյույորքյան Քրիստիում չվաճառված 40 իմպրեսիոնիստական նկարներից 20-ը միայն հաջողվել է վաճառել Լոնդոնում, այն էլ ընդամենը 19 մլն դոլարով՝ բոլորը, այն դեպքում, երբ Սոթբիի կազմակերպածն իմպրեսիոնիստական կտավների առաջին խոշոր ցուցահանդես-վաճառքն էր։ Թվում է, թե ճապոնիայի եւ ընդհանրապես ասիական երկրների տնտեսական ճգնաժամը լուրջ հարված է հասցնում ոչ միայն համբավավոր աճուրդատուներին, այլ նաեւ արվեստին ընդհանրապես։

Հ. Օ.

ԹԱՏՐՈՆ

Հյուրախաղեր Գեղարքունիքում

Արտաշատի Ամո Խարազյանի անվան թատրոնի կոլեկտիվը նորից «անիվների վրա է»։ Այս անգամ խարազյանցիները հյուրախաղերի էին մեկնել Գեղարքունիքի մարզ։ Նրանք Վարդենիսի, Մարտունու, Գավառի եւ Ճամբարակի տարածաշրջանների թատերասերների առջեւ հանդես եկան Ժիրայր Անանյանի «Հեռախոսային զանգեր» պիեսի բեմականացմամբ։ Բոլոր տասներեք ներկայացումներն էլ ընդունվեցին բացառիկ ջերմությամբ։ Ինչպես միշտ, իրենց խաղի արվեստով աչքի ընկան ՀՀ վաստակավոր դերասաններ Մագդա Գյուրջյանը, Գրետա Գալստյանը, Գագիկ Սարգսյանը եւ ուրիշներ։

Խարազյանցիների ստեղծագործական վարպետությունը ըստ արժանվույն գնահատվեց նաեւ տեղական համայնքների ավագանիների կողմից։ Թատրոնը պատրաստվում է եւ շուտով հանդիսատեսի դատին կհանձնի «Դարձյալ ամուսնության մասին» իր նոր ներկայացումը Անտոն Չեխովի «Առաջարկություն» եւ Անատոլ Ֆրանսի «Համր կինը» պիեսների մոտիվներով։ Այն բեմադրել է թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար Հայկ Մնացականյանը, նկարչական ձեւավորումը Գրիգոր Ավագյանի։ Եվ նորից կոլեկտիվը կմեկնի հյուրախաղերի՝ այս անգամ Վայոց Ձոր։

ՎԱՐԴԳԵՍ ԽՈՆԿՅԱՆ

Բիթլզ. Կյանք մահվանից հետո

1964-ին աղմուկ հանած «Դժվար օրվա երեկոն» ֆիլմը լիվերպուլյան քառյակի մասնակցությամբ կրկին կհայտնվի ամերիկյան էկրաններին, գրում է «Իզվեստիան»։ Այս անգամ ֆիլմը «կպտտեցնի» «Միրոմաքս» խոշորագույն կորպորացիան։ «Դժվար օրվա երեկոն» կինեմատոգրաֆիայի ամենամեծ ռոքնռոլային ֆիլմն է», հայտարարել է «Միրոմաքսի» համասեփականատեր Հարվի Ուեյնսթեյնը։ Ֆիլմի նոր տարբերակը, իհարկե, նորից է թվային կոդավորման ենթարկվել եւ ապահովվել վեցալիքանի ստերեոհնչեղությամբ։ Սպասվում է ֆիլմի մեծ հաջողությունը. չէ՞ որ հենց սրանից են ծնվել ժամանակակից տեսահոլովակները եւ MTV-ի աշխարհն ընդհանրապես։

Ա. Մ.

digitised by A.R.A.R.@

ՖՈՒՏԲՈԼ

Պատասխան հանդիպումները՝ օգոստոսի 25-ին

Երեքշաբթի օրն անցկացվեցին ՈՒԵՖԱ-ի գավաթի նախնական փուլի առաջին հանդիպումները։ Թերեւս, միակ անսպասելի արդյունքը «Սերվեթի» 4-1 հաշվով հաղթանակն էր «Էքերենի» նկատմամբ, այն էլ մրցակցի դաշտում։ Նշենք խոշոր հաշվով ավարտված եւս երկու խաղ. «Սլավիայի» ֆուտբոլիստները բավականին անհյուրընկալ գտնվեցին մինչեւ վերջերս իրենց հայրենակից «Ինտերի» նկատմամբ, իսկ Կրակովի «Վիսլան» ջախջախեց Տրաբզոնի թիմին։

Այս երեք խաղերում ամեն ինչ պարզ է, իսկ մյուսներում հաջորդ փուլ դուրս եկող թիմերը կորոշվեն պատասխան խաղերից հետո։ Բայց հանգիստ կարող են լինել Մոսկվայի դինամոյականները, որոնք հյուրընկալվելիս առավելության հասան Վարշավայի «Պոլոնիայի» նկատմամբ (միակ գոլը խփեց Գուսեւը)։ Ռուսաստանի մյուս ներկայացուցիչը՝ Վոլգոգրադի «Ռոտորը» թեեւ պարտություն կրեց Բելգրադի «Ցրվենա Զվեզդա» ուժեղ թիմից, այնուամենայնիվ, հույսեր պահպանում է. դեռ այդ խաղում բոլոր գոլերը խփվեցին 2-րդ [illegible] մետրանոց տուգանային հարվածը (Սպորիչ), 6 րոպե անց «Դինամոն» հավասարեցրեց հաշիվը (Աբրամով), սակայն վերջին րոպեին կրկին 11 մետրանոցով «Ցրվենա Զվեզդան» պոկեց հաղթանակը (գոլը խփեց Օգնենովիչը)։

ՈՒԵՖԱ-ի գավաթ

Նախնական փուլ. առաջին խաղեր

Ցրվենա Զվեզդա (Հարավսլավ.)-Ռոտոր (Ռուս.)	2-1
Ֆերենցվարոշ (Հունգարիա)-ԱԵԿ (Հունաստան)	4-2
Էքերեն (Բելգիա)-Սերվետ (Շվեյցարիա)	1-4
Արջեշ (Ռումինիա)-Իստանբուլսպոր (Թուրքիա)	2-0
Մոլդե (Նորվեգիա)-ԲԿՄԱ (Բուլղարիա)	0-0
Գյոթեբորգ (Շվեդիա)-Ֆեներբախչե (Թուրքիա)	2-1
Մուրա (Սլովենիա)-Սիլկեբորգ (Դանիա)	0-0
Գլազգո Ռեյնջերս (Շոտլանդ.)-ՊԱՕԿ (Հունաստ.)	2-0
Սլավիա (Չեխիա)-Ինտեր (Սլովակիա)	4-0
Բրանն (Նորվեգիա)-Ժալգիրիս (Լիտվա)	1-0
Վիսլա (Լեհաստան)-Տրաբզոնսպոր (Թուրքիա)	5-1
Վեյլե (Դանիա)-Օցելուլ (Ռումինիա)	3-0
Հապոել (Իսրայել)-Սթեմսգոդսեթ (Նորվեգ.)	1-0
Օսիկ (Խորվաթիա)-Անդերլեխթ (Բելգիա)	3-1
Օմոնիա (Կիպրոս)-Ռապիդ (Ավստրիա)	3-1
ՎՊՍ (Ֆինլանդիա)-ԳԱԿ (Ավստրիա)	0-1
Հայդուկ (Խորվաթիա)-Մալմյո (Շվեդիա)	1-1
Սիգմա (Չեխիա)-Քիլմառնոկ (Շոտլանդիա)	2-0
Պոլոնիա (Լեհաստան)-Դինամո (Ռուսաստան)	0-1

Ցյուրիխ (Շվեյցարիա)-Շախտյոր (Ուկրաինա) խաղը կանցկացվի այսօր։

ՈՒԵՖԱ-ի գավաթի խաղարկության այս փուլի պատասխան հանդիպումները տեղի կունենան օգոստոսի 25-ին։

Ինտերտոտոյի մրցաշարում

Անցկացվեցին նաեւ Ինտերտոտոյի գավաթի 5-րդ փուլի առաջին խաղերը։ Ահա դրանց արդյունքները։

Բոլոնյա (Իտալիա)-Ռուխ (Լեհաստան)	1-0
Վերդեր (Գերմանիա)-Վոյվոդինա (Հարավսլ.)	1-0
Զալցբուրգ (Ավստրիա)-Վալենսիա (Իսպանիա)	0-2

[illegible] վեն օգոստոսի 25-ին։

ԵՐԵՎԱՆ

Ստեղծվեց պատանեկան թիմերի կենտրոն

Հանրապետությունում պատանեկան սպորտի զարգացման գործում մեծ է Երեւանի օլիմպիական հերթափոխի հանրապետական ուսումնարանի դերը։ Ուսումնարանի սաները միշտ էլ հաջող մրցելույթներ են ունեցել ոչ միայն հանրապետական, այլեւ միջազգային մրցումներում։

Մեր սպորտի ունեցած ավանդույթները պահպանելու, հաջողությունները զարգացնելու նպատակով որոշվել է ՕՀՀՈՒ-ի հիմքի վրա Հայաստանի պատանեկան թիմերի կենտրոն ստեղծել։ ՀՀ մշակույթի, երիտասարդության հարցերի եւ սպորտի նախարար Ռոլանդ Շառոյանը համապատասխան հրաման է ստորագրել։ Նախատեսվում է, որ առայժմ կգործեն մեզանում ավանդույթներ ունեցող, առավել զարգացած այնպիսի մարզաձեւերի խմբեր, ինչպիսիք են հունահռոմեական եւ ազատ ոճի ըմբշամարտը, ձյուդոն, բռնցքամարտը, ծանրամարտը, ֆուտբոլը։

Ինչպես հայտնեց ՕՀՀՈՒ-ի տնօրեն Դերենիկ Գաբրիելյանը, արդեն որոշվում են տարբեր մարզաձեւերի ավագ մարզիչները, սկսվել է թիմերի անդամների հավաքագրումը։

Կենտրոն կարող են ընդունվել հանրապետության տարբեր մարզերում բնակվող առավել օժտված պատանի մարզիկները։ Ինչպես մեզ հայտնեցին, դիմումներն ընդունվում են օգոստոսի 20-25-ը, իսկ նորմաներ դիմորդները կհանձնեն օգոստոսի 26-31-ը։ Կենտրոն ընդունվողները կբնակվեն ՕՀՀՈՒ-ում, նրանք կստանան անվճար սնունդ, կօգտվեն համապատասխան մարզաբազաներից։ Նախատեսվում է կենտրոնի անդամների համար պարբերաբար անցկացնել ուսումնամարզական հավաքներ (հիմնականում Ծաղկաձորի օլիմպիական մարզաբազայում)։

ՇԱԽՄԱՏ

Ալիսա Գալյամովան հրաժարվում է խաղալ Չինաստանում

Ռուսաստանի տղամարդկանց առաջնության 60 մասնակիցների թվում էր մեկ շախմատիստուհի՝ գրոսմայստեր Ալիսա Գալյամովան։ Նա հաջող խաղաց տղամարդկանց մրցաշարում եւ, 11 հնարավորից վաստակելով 5,5 միավոր, տեղ գրավեց աղյուսակի միջնամասում։ Այս առաջնությունը Գալյամովան դիտում էր որպես կանանց աշխարհի առաջնության հավակնորդուհիների մրցախաղին նախապատրաստվելու հիանալի հնարավորություն։ Մոտ ժամանակներս նա պետք է խաղա չին շախմատիստուհի Սե Ցզյունի հետ։ Այդ մրցախաղի հաղթողը պետք է իրավունք ստանա հանդիպելու աշխարհի չեմպիոնուհի Ժու- [illegible]

Սակայն այժմ հավակնորդուհիների մրցախաղի անցկացման հարցն անորոշ է. Գալյամովան հրաժարվում է Սե Ցզյունի հետ խաղալուց։ Ի՞նչն է պատճառը։ Բանն այն է, որ նա ցանկանում էր, որպեսզի մրցախաղի գոնե կեսն անցկացվի իր հարազատ Կազան քաղաքում։ Դրա համար անհրաժեշտ գումար նույնպես ճարվել էր, բայց երեւի Թաթարստանում փոքր-ինչ ուշացել էին մրցանակի հարցում։ Որոշվել է ամբողջ մրցախաղն անցկացնել Չինաստանում, Շենյան քաղաքում, սակայն դա, ինչպես համարում է Գալյամովան, մեծ առավելություն կտա մրցակցուհուն։

Գալյամովան մեղադրում է Ռուսաստանի շախմատի ֆեդերացիայի նախագահ Անդրեյ Սելիվանովին եւ Թաթարստանի ղեկավարներին, որոնք եր- [illegible]

Հավակնորդների մրցախաղը վտանգված է։ Կհաջողվի՞ այն փրկել

Խաղադաշտում կանայք են

1999 թ. հունիսի 19-ից հուլիսի 10-ը ԱՄՆ-ում կանցկացվի կանանց ֆուտբոլի աշխարհի հերթական առաջնության եզրափակիչ փուլը, որին կմասնակցեն 16 թիմեր։ Բացի տանտերերից, եզրափակիչ փուլին մասնակցելու իրավունք նվաճել են Իտալիայի, Բրազիլիայի, Ճապոնիայի, Չինաստանի, Հյուսիսային Կորեայի եւ Շվեդիայի հավաքականները։ Վերջիններս այդ իրավունքը նվաճեցին օրերս եվրոպական 1-ին խմբի ընտրական խաղում հյուրընկալվելիս 5-0 հաշվով հաղթելով Ուկրաինայի հավաքականին։ Ուկրաինայի ֆուտբոլիստուհիները ԱՄՆ մեկնելու հնարավորություններ դեռ պահպանում են։ Բանն այն է, որ եվրոպական 4 խմբերի հաղթողները եզրափակիչ փուլ են մտնում միանգամից, իսկ 2-րդ տեղեր գրաված հավաքականներն այդ իրավունքը վիճարկում են անցումային խաղերում։

Մորոնիի գավաթը

Իտալիայի առաջնությունում մրցանակային տեղեր գրաված թիմերը՝ «Յուվենտուսը», «Ինտերը» եւ «Ուդինեզեն» հետաքրքիր մրցաշար անցկացրեցին Ուդինե քաղաքում։ Յուրաքանչյուր թիմ մյուսների հետ 30 րոպեանոց մինի մրցախաղ անցկացրեց եւ, ինչպես նշում են, այդ խաղերը ավելի շատ նման էին շոուի, քան մարզական պայքարի։ Ինչեւէ, ֆուտբոլասերները գոհ մնացին իրենց տեսածից։

Հաղթող դարձան տենտերերը՝ «Ուդինեզեի» ֆուտբոլիստները, որոնք «Յուվենտուսին» հաղթեցին 4-3 հաշվով։ Հետաքրքիր է, որ թուրինցի ֆուտբոլիստների 3 գոլն էլ խփեց Նիկոլա Ամորուզոն, այն էլ 5 րոպեի ընթացքում։ «Ուդինեզեին» հանձնվեց մրցանակը՝ Մորոնիի գավաթը։

Բրազիլացիների մարտահրավերը «Դինային»

Մինի ֆուտբոլում վերջին տարիներին ամենախոշոր հաջողությունների հասած թիմը անշուշտ, Մոսկվայի «Դինան» է։ Նա շահել է եվրոպական չեմպիոնների գավաթը, այժմ տիրում է Միջմայրցամաքային գավաթին։

Աշխարհի լավագույն ակումբային թիմ ճանաչվելու միտքը հանգիստ չի տալիս Բրազիլիայի «Աստեիկո Մինեյրո» ակումբի ֆուտբոլիստներին, որոնք Հարավային Ամերիկայի մինի ֆուտբոլի առաջնությունում չեմպիոն են դարձել։ Բրազիլացիները մենամարտի են հրավիրել «Դինա» թիմին։ Մոսկվացիներն ընդունել են մարտահրավերը, եւ այժմ աշնանը հոկտեմբերի կեսերին, Ռուսաստանի մայրաքաղաքում 3 հանդիպումից բաղկացած մրցումների շարք կանցկացվի համբավավոր թիմերի միջեւ։

«Արսենալի» հաղթանակը

Լոնդոնի «Ուեմբլի» մարզադաշտում անցկացվեց Անգլիայի սուպերգավաթի խաղարկության եզրափակիչը։ Հանդիպեցին երկրի չեմպիոն եւ գավաթակիր «Արսենալը» եւ առաջնության երկրորդ մրցանակակիր «Մանչեսթր Յունայթեդը»։ Շատերի համար անսպասելիորեն, լոնդոնյան ակումբը բացահայտ առավելության հասավ՝ հաղթելով 3-0 հաշվով։

Երկու թիմերի կազմերում էլ մեծ թիվ էին կազմում աշխարհի առաջնության մասնակիցները, իսկ «Արսենալում» հանդես եկան աշխարհի երկու չեմպիոններ՝ Պետին եւ Վիեյրան։ Սակայն այս ֆրանսիացիները չէին հանդիպման հերոսները, այլ ուրիշ լեգեոնականներ. գոլերը «Մանչեսթր Յունայթեդի» դարպասը խփեցին Օվերմարսը (34), Կրեն (57) եւ Անելկան (72)։

ԹԵՆԻՍ

Մրցաշարեր՝ ԱՄՆ-ի բաց առաջնությունից առաջ

Օգոստոսի վերջին կսկսվի «Մեծ սաղավարտ» շարքի վերջին՝ չորրորդ մրցաշարը՝ ԱՄՆ-ի բաց առաջնությունը։ Նրանից առաջ աշխարհի ուժեղագույն թենիսիստ-թենիսիստուհիները յուրաքանչյուր փորձամրցում են անցկացնում՝ մասնակցելով տարբեր մրցաշարերի։

Արդեն հայտնել ենք Մենսեն քաղաքում սկսված տղամարդկանց խոշոր մրցաշարի մասին, որտեղ հանդես են գալիս շատ ուժեղագույն թենիսիստներ։

Չիլիացի Մարսելո Ռիոսը, որը հայտնվել է համաշխարհային դասակարգման առաջին տեղում, հենց մեկնարկում անհաջողության մատնվեց։ Նրա նկատմամբ բավականին հեշտ հաղթանակ տարավ չեխ Դանիել Վացեկը՝ 6-3, 6-2։ Թոմաս Մուստերը (Ավստրիա) հաղթեց Թիմ Հենմանին (Մեծ Բրիտանիա)՝ 6-4, 7-5, Սեդրիկ Պյոլինը (Ֆրանսիա)՝ Ռամոն Դելգադոյին (Պորտուգալիա)՝ 7-6, 6-3։ Հետաքրքիր պայքարում անցավ վերելք ապրող Անդրե Աղասիի (ԱՄՆ) եւ Նիկլաս Կիֆերի (Գերմանիա) հանդիպումը։ 4-6, 7-6, 6-2 հաշվով հաղթեց Աղասին։

Մրցաշարում հաջող են հանդես գալիս նաեւ Գորան Իվանիշեւիչը (Խորվաթիա), Մարկ Ֆիլիպուսիսը (Ավստրալիա), Անդրեյ Մեդվեդեւը (Ուկրաինա), որոնք նույնպես հաջորդ շրջանում հանդես գալու իրավունք են ստացել։

ԱՄՆ-ում այժմ նաեւ կանանց երկու մրցաշարեր են ընթանում։

Կալիֆոռնիայում անցկացվող մրցումների առաջին հանդիպումներից առանձնացնենք հետեւյալները. Նատալյա Զվերեւա (Բելառուս)-Աննա Կրեմեր (Լյուքսեմբուրգ)՝ 7-5, 6-2, Նատալի Տոզյա (Ֆրանսիա)-Ջանդա Ռուբին (ԱՄՆ)՝ 6-4, 7-5։ Նշենք, որ Ֆրանսիայի թենիսիստուհիները հաջող են սկսել մրցաշարը. նրանցից հաջորդ փուլ են դուրս եկել նաեւ Սանդրին Տեստյուն, Ալեքսանդրա Ֆյուսային։

Մեկ այլ մրցաշար է անցկացվում Բոստոնում։ Մեզ միայն երկու արդյունք է հայտնի. մեկնարկում Ելենա Լիխովցեւան (Ռուսաստան) առավելության հասավ Անդրեա Գլասի (Գերմանիա) նկատմամբ՝ 6-1, 4-2 (Գլասը խաղը չշարունակեց վնասվածքի պատճառով), իսկ Օլգա Բարաբանշչիկովան (Բելառուս) 6-1, 6-2 հաշվով հաղթեց Դե Լեոնեին (ԱՄՆ)։

ԲԱԺԻՆԸ ՎԱՐՈՒՄ Է ՌԱԶՄԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

«Դե Բիրսը» կբարգավաճի Լոմոնոսովյան հանքավայրի հարստությամբ

Ալմաստային մոնոպոլիան ձեռք բերեց «Սեւերալմազի» բաժնետոմսերի միավորիչ փաթեթը. ՓԲԸ-ի նախագահն է Արա Աբրահամյանը

Վերջին օրերին Ռուսաստանի զանգվածային լրատվամիջոցներում լայնորեն լուսաբանվում էր մի անսովոր իրադարձություն։ Հետխորհրդային ժամանակաշրջանում առաջին անգամ գաղտնազերծվել են ալմաստի հանքավայրին առնչվող տեղեկություններ։ Խոսքն Արխանգելսկի մոտ գտնվող այսպես կոչված «Սեւերալմազի» մասին է։ Գաղտնիք էր նաեւ, որ հանքավայրը կոչվում է Մ. Վ. Լոմոնոսովի անունով։ Բնականաբար, ՌԴ վարչապետի որոշման շնորհիվ արդեն հայտնի է դարձել նաեւ փակ բաժնետիրական ընկերության նախագահի՝ մեր հայրենակից Արա Աբրահամյանի անունը։ Ընթերցողի ուշադրությանն ենք ներկայացնում Ալեքսեյ Սինիցկու հոդվածն այդ իրադարձության վերաբերյալ։

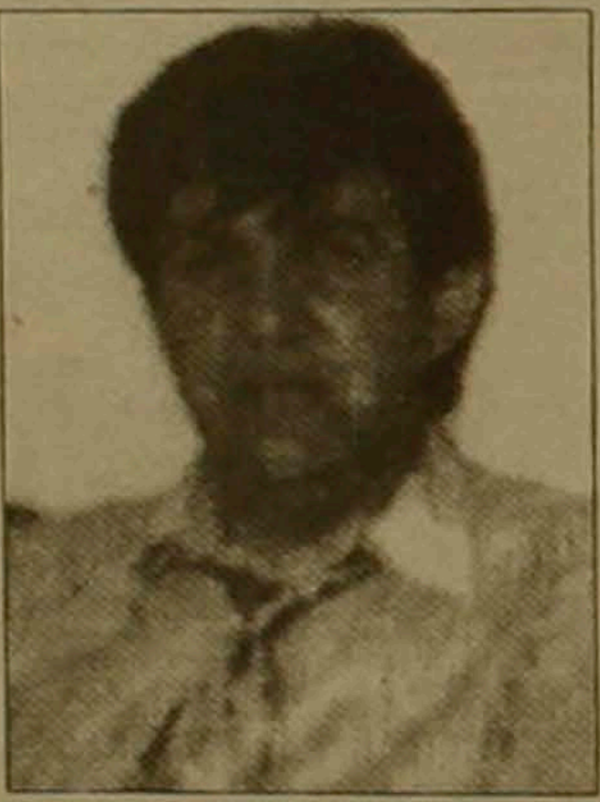

Ինչպես հայտնի դարձավ, հարավաֆրիկյան «Դե Բիրս» կորպորացիան եւ մոսկովյան «Սոգլասիե» փակ բաժնետիրական ընկերությունը պաշտոնապես հայտարարել են, որ մտադիր են համատեղ ձեռնարկություն ստեղծել, որը ռազմավարական ներդնող կդառնա Եվրոպայում խոշորագույն Արխանգելսկի մարզի Լոմոնոսովի անվան ալմաստի հանքավայրի մշակման ասպարեզում։

Ինչպես հայտարարեց «Սոգլասիե» ՓԲԸ նախագահ Արա Աբրահամյանը, նոր ընկերությունը կստեղծվի հանքավայրի մշակման արտոնատեր «Սեւերալմազ» ընկերությունում «Դե Բիրսի» եւ «Սոգլասիեի» բաժնետոմսերի մասնաբաժինների միավորման միջոցով։ Աբրահամյանի խոսքերով, «Սոգլասիեն» ալմաստի բիզնեսով զբաղվում է 1996 թ.-ից (այդ ֆիրմայի հիմնադիրներից մեկը նախագահի գործերի վարչության մասնաճյուղն է)։ Անցյալ տարի «Սոգլասիեին» հաջողվեց ձեռք բերել «Սեւերալմազի» բաժնետոմսերի 54 տոկոսը (եւս 25,5 տոկոսը մարզի վարչակազմի ձեռքին է, 10 տոկոսը՝ «Ալրոսա» ընկերության ձեռքին)։ Դրանից հետո ընկերությունը ռազմավարական գործընկեր էր փնտրում։

Խնդիրը բարդանում էր նրանով, որ Լոմոնոսովյան հանքավայրին վերաբերող բոլոր տվյալները դասված էին պետական գաղտնիքների թվին եւ անհնար էր ներդնող գտնել գաղտնի հանքավայրի համար։ Միայն հուլիսի 10-ին վարչապետ Կիրիենկոն ստորագրեց որոշում, որով գաղտնազերծվեցին հանքավայրին առնչվող տեղեկությունները։ Ի դեպ, ինչպես հայտարարեց «Սեւերալմազի» գլխավոր տնօրեն Վիտալի Ֆորսիգովը, «Ամեն ինչ կիմանան միայն նրանք, ովքեր մշակում են հանքավայրը»։ Գնահատումների համաձայն, հանքավայրում ալմաստի հումքի պաշարները հասնում են մոտ 12 մլրդ դոլարի, ըստ որում դրանց մոտ 60 տոկոսը կազմում են ոսկերչական եւ մերձոսկերչական ալմաստները։

Գաղտնազերծման պահին «Սոգլասիեն» արդեն ռազմավարական գործընկեր էր գտել ի դեմս «Դե Բիրսի»։ Աբրահամյանի խոսքերով, ալմաստների համաշխարհային մոնոպոլիայի հետ բանակցություններ էին վարվում փաստորեն 1995 թ.-ից։ Ի վերջո «Սոգլասիեն» «Դե Բիրսին» վաճառեց «Սեւերալմազում» իր բաժնետոմսերի փաթեթի կեսը (27 տոկոս)։ Գործարքի գումարը գաղտնի է պահվում։ Ի դեպ, «Դե Բիրսի» թշնամիներն ասում են, թե այդ ընկերությունը հենց սկզբից «Սոգլասիեին» միջոցներ էր հատկացրել «Սեւերալմազի» բաժնետոմսերի վերահսկիչ փաթեթի գնման համար, իսկ հիմա լոկ իրավաբանորեն ձեւակերպել է գործարքը։

Հանքավայրի մշակման համար պահանջվում է մոտ 800 մլն դոլար։ Առայժմ ծրագրվում է 3-6 ամսվա ընթացքում մշակել նախնական տեխնիկա-տնտեսական հիմնավորում, որը պետք է պատասխան տա այն հարցին, թե որքան արդյունավետ կլինի նախագիծը։ Դրանից հետո իսկական աշխատանքային փաստաթղթի մշակման համար կպահանջվեն մոտ 1,5 տարի եւ 50 մլն դոլար։ Այնուհետեւ ծրագրվում է մինչեւ 2002 թ. կառուցել հանքահարստացուցիչ կոմբինատ, իսկ մինչեւ 2003 թ. ձեռնամուխ լինել հանքավայրի արդյունաբերական շահագործմանը։

«Ալրոսայի» նախագահ Վյաչեսլավ Շտիրովի խոսքերով, ընկերությունն Արխանգելսկի հանքավայրի մշակմանն իր մասնակցությունը կակտիվացնի միայն իսկական աշխատանքային փաստաթղթի կազմումից հետո. «Նախ հարկավոր է գնահատել հանքավայրի մշակման պայմանները, ինչպես նաեւ անհրաժեշտ ներդրումների ծավալը»։ «Դե Բիրսի» մոսկովյան ներկայացուցչության ղեկավար Ռեյ Քլարկի խոսքերով, հարավաֆրիկյան ֆիրման նույնպես իր ներդնելիք գումարների չափն ու ժամկետը կորոշի միայն իսկական աշխատանքային փաստաթղթերի կազմումից հետո։ Ի դեպ, «Դե Բիրսը» հազիվ թե ժլատություն անի, քանի որ մի քանի տարի հետո ունենալու է ռուսական ալմաստների մոտավորապես մեկ քառորդի արտադրությունը վերահսկելու հեռանկար։

«ԿՈՄԵՐՍԱՆՏ ԴԵՅԼԻ»

Թուրքիային դարձյալ սպառնում է զինվորական հեղաշրջումը

ԵՐԵՎԱՆ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ։ Արդեն մոտ 3 շաբաթ Թուրքիայի ամերիկյան ռազմական հենակայաններում շարունակվում է թուրք աշխատակիցների գործադուլը, որը կաթվածահար է արել Անկարայում, Իզմիրում եւ Ադանայի մերձակայքում գտնվող Ինջիրլիկի զորակայանները։ Գործադուլավորները աշխատավարձի բարձրացում են պահանջում։ Ըստ «Ազատություն» ռադիոկայանի, սրա նկատմամբ ԱՄՆ-ի արձագանքի մասին տեղեկություններ չկան, բայց երկրում արմատացող իսլամիզմի նկատմամբ ԱՄՆ-ի եւ Արեւմուտքի բացասական վերաբերմունքը Թուրքիայում տարբեր առիթներով շեշտվում է գրեթե ամեն օր։

Վերջերս Թուրքիայի խորհրդարանը որոշել էր, որ մահմեդական ցուցարարները ցույցերի եւ երթերի ընթացքում իրավունք չունեն օրենքից դուրս հայտարարված կազմակերպությունների զինանշանները կրելու, զինվորական համազգեստ կամ դրան նման հագուստ հագնելու եւ երեսները դիմակներով ծածկելու։ Ոստիկանները միշտ դժգոհում էին, թե այդ դիմակների պատճառով չեն կարողանում բացահայտել զանգվածային անկարգություններ կազմակերպող արմատականներին։ Աղջիկներին ու կանանց արգելվում է չադրա կրել։ Շատերի կարծիքով, չադրաների շուրջ ծավալված առաջին հայացքից անլուրջ թվացող վեճերը իրականում արտացոլում են ներքաղաքական այն խորը ճգնաժամը, որը քայքայում է Թուրքիայի հասարակությունը ու խոչընդոտում երկրի զարգացումը։

Վերջերս Թուրքիայից վերադարձած «Ազատություն» ռադիոկայանի վերլուծաբան Նեգլի կարծիքով, չադրաների խնդրի շուրջ բռնկված հակամարտության մեջ ներքաշվել են մի կողմից խոշոր քաղաքներում ապրող եւ երկրի բնակչության շուրջ 10 տոկոսը կազմող քաղաքացիները, որոնք իրենց աշխարհընկալումով, որպես կանոն, եվրոպամետ են, իսկ մյուս կողմից՝ Անատոլիայի թուրքերը, որոնք քաղաքներ են գալիս գյուղական խուլ վայրերից ու չեն ուրանում իրենց ավանդույթներն ու մշակույթը։ Եվրոպամետ թուրքերը, որոնք իրենց անվանում են նաեւ ռումելացիներ ու պնդում են, թե իրենց նախնիները Բալկաններից են եկել, որոշակի երկյուղով են վերաբերվում Անատոլիայի թուրքերին։ Հակակրանքի պատճառը խոշոր քաղաքներում Անատոլիայի թուրքերի աճն է ու նրանց քաղաքական ազդեցության մեծացումը։ «Ռումելացիների» կարծիքով, մեկ-երկու տասնամյակ հետո երկրի գերիշխող մեծամասնությունը կդառնա մոլի մահմեդական։ Այդ վտանգը կասեցնելու միջոցներից մեկը, այն է՝ զինվորական հեղաշրջումը, սարսափեցնում է «ռումելացիներին»։ Շատերն են մտահոգված եկող տարվա ընտրություններով, քանի որ համոզված են, թե զինվորականները ուժի կդիմեն, եթե հաղթեն մահմեդականները։ 1960, 1974 եւ 1980 թվականներին բանակը հեղաշրջումներ է կատարել, եւ այժմ էլ զինվորականները հայտարարում են, թե անհապաղ հեղաշրջում կկատարեն, եթե որեւէ կառավարություն համարձակվի կասկածի տակ առնել Աթաթուրքի ստեղծած հանրապետության աշխարհիկ հիմքերը։ Թուրք մեկնաբաններից շատերի կարծիքով, զինվորականներն արդեն չափն անցել են։

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Պայքար ահաբեկչության դեմ

ԱՄՆ կառավարությունը 2 մլն դոլար պարգեւ է խոստանում

Նայրոբիում եւ Դար-էս-Սալամում ամերիկյան դեսպանատներում տեղի ունեցած պայթյունների հետ կապված ԱՄՆ պետքարտուղարությունը հանդես է եկել հետեւյալ հայտարարությամբ. «1998 թ. օգոստոսի 7-ին ավելի քան 150 անմեղ մարդիկ են զոհվել Քենիայի մայրաքաղաք Նայրոբիում եւ Տանզանիայի մայրաքաղաք Դար-էս-Սալամում գտնվող ԱՄՆ դեսպանատներում ռումբերի պայթյունների հետեւանքով։ Այս երկու ստոր հարձակումների հետեւանքով հազարավոր տղամարդիկ, կանայք եւ երեխաներ լուրջ վնասվածքներ են ստացել։ Ողջ քաղաքակիրթ աշխարհը դատապարտում է նման բռնարարքները։ Ոչ ոք չպետք է ապրի վախի մեջ, սպասելով, թե երբ է կատարվելու հաջորդ ահաբեկչությունը։

ԱՄՆ կառավարությունը դրամական պարգեւ է առաջարկում այն տեղեկությունների համար, որոնց շնորհիվ հնարավոր կլինի ցանկացած երկրում ձերբակալել եւ պատժել այն անձանց, ովքեր պատասխանատու են երկու դեսպանատների պայթյունների համար։ Այդպիսի տեղեկություններ տրամադրող ցանկացած անձ կստանա մինչեւ 2 մլն դոլարի դրամական պարգեւ։ Պարգեւները կտրամադրվեն ԱՄՆ պետքարտուղարության ահաբեկչության դեմ պայքարի պարգեւների ծրագրի կողմից։ Այդ ծրագիրն ուղղված է անմեղ մարդկանց կյանքը պաշտպանելուն՝ անցյալում կատարված ահաբեկչությունները պատժելով եւ ապագայում դրանք կանխելով։ ԱՄՆ կառավարությունը կապահովի վերոհիշյալ ինֆորմացիա տրամադրող անձանց եւ նրանց ընտանիքների ինքնության գաղտնիությունը եւ հնարավոր տեղափոխումն առավել ապահով վայր։

Բոլոր նրանք, ովքեր ցանկանում են որեւէ տեղեկություն հայտնել այդ պայթյունների մասին, պետք է դիմեն իշխանություններին կամ ամենամոտ գտնվող ԱՄՆ դեսպանատուն կամ հյուպատոսարան։ Միացյալ Նահանգներում պետք է դիմել Ֆեդերալ հետաքննությունների բյուրո կամ պետքարտուղարության դիվանագիտական անվտանգության ծառայություն 1-800-437-6371 հեռախոսահամարով։ Տեղեկությունները կարելի է նաեւ ներկայացնել գրավոր, հետեւյալ հասցեով՝ HEROES, P. O. BOX 96781 WASHINGTON DC, 20090-6781, USA. E-MAIL: HEROES@HEROES. NET»

USIS

Մահմեդականներին կոչ է արվել պաշտպանել ջիհադը

ԷԼ ՔՈՒՎԵՅԹ, 12 ՕԳՈՍՏՈՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ. «Ալ մուհաջիրուն» իսլամական կազմակերպությունը բոլոր մահմեդականներին կոչ է արել չտարվել վարձատրության մասին ԱՄՆ-ի խոստումներով եւ նրան տեղեկություն չհաղորդել Քենիայում եւ Տանզանիայում ամերիկյան դեսպանատների պայթեցումների կազմակերպիչների մասին. «Մահմեդականներ, ամերիկյան կառավարությունը մեզ երկու միլիոն դոլարի կաշառք է առաջարկում ձեր եղբայրներին լրտեսելու համար, բայց դա մեզ դժոխք կտանի», ասվում է այդ կազմակերպության հայտարարության մեջ, որը տարածվել է Արաբական Միացյալ Էմիրություններում։

«Մահմեդականներ, զորավիգ եղեք իսլամական շարժումներին, նրանց սրբազան պաշտպանողական ջիհադում [illegible] ընդդեմ ամերիկյան զորքերի արաբական [illegible] կան ուժերի Քաշմիրում [illegible] եւ Պաղեստինում իսրայելական զորքերի», նշվում է փաստաթղթում։

ԲԱՑ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ (ԲՀԻՕՀՀՄ)

ԲՀԻՕՀՀՄ-ը կազմակերպում է անգլերենի դասընթացներ լրագրողների համար։

Դասընթացներին մասնակցել ցանկացողները պետք է մինչեւ օգոստոսի 31-ը ներկայացնեն՝

- համառոտ ինքնակենսագրություն
- երաշխավորագիր այն ԶԼՄ-ի ղեկավարությունից, որտեղ նրանք աշխատում են։

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար դիմել հետեւյալ հասցեով՝

Երեւան, 375019 Այգեձոր 53 բ

Հեռ. 27-21-19, 27-17-19

ՇՏԱՊ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

«Nissan Bluebird» մակնիշի ավտոմեքենա՝ 1980 թ. արտադրության, ղեկը աջ կողմից, նորմալ վիճակում։ Գինը՝ 600 ԱՄՆ դոլար։

Զանգահարել 58-98-83 հեռախոսահամարով։

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

3600 քմ հողամաս, պարսպապատված 2 մետր բարձրությամբ տուֆ քարից, Մասիսի շրջանի Խաչպար գյուղում։ Գինը՝ պայմանագրային։

Հեռ. 48-79-79

ՓՆՏՐՎՈՒՄ Է ՎԱՐՁՈՎ

1 սենյականոց բնակարան 15-16 թաղամասերում։

Հեռ.՝ 45-44-56

ԱՐՍԵՆԻՆ

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ հեռախոսով (589167, 581351) - պարբերաբար հրատարակվող տեղեկագրերով - մագնիսական սկավառակներով - INTERNET ցանցով (http://www.arminco.com/spyur)

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 884 Տպաքանակը՝ 3500 Ստորագրված է տպագրության 12. 08. 1998 Գինը՝ 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@